

Vstajenje kot osišče in središče življenja

Osrednji krščanski duhovni dogodek, enkratni praznik Vstajenja, ne more obtičati le v velikonočnem pomladanskem sprehodu čez ozelenelo in razcvetelo naravo. Cvetoča modrina nebá, pisane preproge cvetja in zelenja, mehko, toplo, v prvi toploti nežno podrhtevajoče ozračje, petje ptičev v gozdu in na livadi, vse to sicer ogreje človeško srcé, vendar ne razkrije skrivnosti velikonočnega duhovnega sporočila. Jezus Kristus, križani Božji Sin, je za nas vse vstal tudi v dežju, vetru in snegu. Vstal je v novo človeško pomlad, ki je res duhovno zelena in plemenito razcvetena, a v prenesenem duhovnem smislu. To duhovno prenovo človeštva in svetá, ki nam jo oznanja križani in vstali Jezus, ne moreta zaustaviti niti sneg niti led, kot je ni mogla zaustaviti smrt Božjega Sina na križu, saj jo je premagal, ko je zrasel skozi grozno preizkušnjo v večno življenje.

Velikonočni praznik je razsvetljen z novo svetlobo, ki prihaja od vstalega Kristu-

Zaradi velikonočnih počitnic bo prihodnja številka Novega lista izšla v četrtek, 17. aprila.

Uprava

sa, in njegove božje Besede o smiselni odrešitvi človeštva in svetá. Same odrešitve in vstajenja je sedaj, po sporočilu Kristusove velikonočne skrivnosti, vsejano za vse narode sveta v našo zemeljsko prst. Prav vstajensko Kristusovo sporočilo premaga je tisto, kar je filozof Jaspers imenoval »sodobni strah«: »Strah pada na vse, strah se stopnjuje v zavest, da bomo utonili kot izgubljena točka v praznem prostoru, saj je podoba, da so vse človeške zveze in povezava le začasne.« To Jaspersovo označitev strahu je seveda povzročil sodobni tehnični in politični razvoj. Po drugi strani se je zaradi novodobnih prirodoslovnih spoznanj človek takorekoč nezaščiten znašel na neznatnem obrobem planetu sredi orjaškega kozmosa, na neznatni Zemlji, obdani z mnogo silnejšimi in mogočnejšimi planeti, z milijardami po veselju drvečih

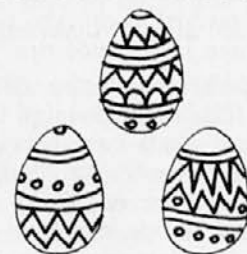
(Dalje na 11. strani)

STARO KORITO V RICMANJIH

(Foto Mario Magajna)

Naročnikom, bralcem,
sodelavcem
in vsem Slovencem želi
vesele velikonočne praznike
NOVI LIST

Kdo naj daje pobude?

V našem listu smo že večkrat — lahko bi rekli celo: mnogokrat, če se ozremo na celotni čas našega kritičnega časnikarskega spremljanja političnega, gospodarskega in kulturnega dogajanja v okviru slovenske manjšine v Italiji — prišli na dan s kako idejo ali zamisljijo za to ali ono konkretno izboljšanje

Ferlugi (Konkonele) - Ulica v Ferlugih (M. M.)

v življenju naše manjšine. Toda lahko rečemo, da so vse take ideje in zamisli ostale brez odmeva. Ne toliko pri posameznikih, kajti ni manjkalo takih, ki so nam izrekli priznanja za tako angažirano pisanje, kakor pa pri tistih centrih in organizacijah, ki so bile in so predvsem poklicani, da bi se ozirali na take kritike in nasvete ter dajali pobude oziroma jih uresničevali. Nema lokrat so nam ravno take organizacije ali njihovi predstavniki celo zamerili, če smo prišli na dan z nasveti in pobudami, kaj šele s kritikami.

Nihče ne more zanikati, da stvari v demokratičnem slovenskem taboru v zamejstvu v mnogih pogledih niso takšne, kot bi si želeli, kar razodevajo med drugim politični rezultati. Razodevajo pa to tudi mnoga druga dejstva, od pomanjkljivega sodelovanja mnogih izobražencev in mladih v življenju manjšine do šibke organizirane slovenske gospodarske dejavnosti (zlasti o tem smo že večkrat spregovorili) in do kulturne pasivnosti, ki se razodeva zlasti v brezbriznosti do slovenskega tiska in do zahtevnejših oblik kulturnega delovanja, kot so npr. pevski zbori, udeležba pri koncertih, gledaliških predstavah, amaterska gledališka dejavnost, literarne revije itd. Vse kulturno delovanje temelji bolj ali manj na posameznikih in na njihovih osebnih žrtvah, pogosto tudi denarnih. Ne more se reči, da bi jih naša javnost podpirala tako, kakor bi zaslužili. Tako lahko izide npr. marsikakšna kulturna publikacija, zlasti revije, pa tudi knjige, samo s težkimi finančnimi žrtvami njihovih izdajateljev. Tudi kar zadeva liste, se opaža, da posebno gospodarsko bolj situirani krogi in mladi pari ne podpirajo slovenskega tiska naše manjšine, ne naročajo slovenskih listov ali jih celo odpovedo, komaj umrjejo njihovi

starši, ki so bili naročeni nanje. Izgovarjajo se, da nimajo časa brati ali da so slovenski listi premalo zanimivi. Toda taki izgovori seveda ne držijo: nihče, ki hoče veljati za kulturnega človeka, ne more shajati brez branja, pa naj bo še tako zaposlen s službo in z drugim, saj brez branja bi izgubil stik s kulturnim življenjem in sodobnim življenjem v svetu in v slovenskem okviru. Poleg tega pa je jasno, da bi bil naš slovenski tisk v zamejstvu kvalitetno veliko boljši, če bi užival s strani naše javnosti več finančne podpore in sodelovanja, od informacij do naročnine.

Eden najresnejših in najusodnejših vzrokov pasivnosti, ki vlada v marsikaterem pogledu pri naši manjšini v tukajšnjem zamejstvu in tudi v demokratičnem taboru, pa je nekaka otopelost za nove pobude. Vodilni ljudje na posameznih področjih — le redka so prosta tega pojava — so sicer v veliki večini primerov aktivistično agilni, kot se pravi, a nedostopni za kritiko, neprestano sklicujejo razne sestanke in organizirajo razne shode, posvetovanja in manifestacije (spomnimo se samo na neštete Prešernove proslave in podobno), vendar pa ostaja vse na besednem področju. Veliko se govori, a učinkovitih dejanj je malo. Razširjeno je prepričanje, da je dovolj govoriti, kvečjemu še zapeti in da je s tem vse opravljeno. Tako smo se zazibali v nekako lažno »kulturništvo«, ker opravljamo vse to deklamiranje in imenu neke naše »kulture«, ki jo pojmujejo mnogi samo kot »prosvetni« aktivizem, ne da bi se vprašali, v čem bi v resnici morala obstajati naša kultura in kakšen bi moral biti njen cilj. Ta cilj pa ne more biti drugačen, kakor da našo manjšino v kulturnem pogledu napravimo za kar najbolj kvalitetno in razvito, trdno in samozavestno, ter jo hkrati trdno povežemo s celotno slovensko kulturo, da bo njen živ del, ne pa nek njen »zamejski« in neploden kotiček.

Zato ne more obstajati nikaka »zamejska« slovenska kultura ali npr. književnost. Je lahko samo slovenska ali pa je ni. To seveda ne pomeni, da mora biti enobarvna, ideološko ali politično vistousmerjena, kot nekateri aktivisti pri nas razumejo njeno slovenskost. Biti mora bogata, rodovitna in pluralistična in čimbolj bo taka, temveč bo pomenila za vso slovensko kulturo, tembolj bo slovenska kultura, tem važejši bo njen delež v njej in njen doprinos k njej. To bi morali razumeti vsi.

Isto pa velja tudi za vsa druga področja. Toda za dvig našega življenja na tako višjo raven bi morali imeti tisti, ki so v okviru naše manjšine odgovorni za vodstvo kulturnega delovanja, večji čut za kulturno odprtost, za kvaliteto in za resnično kulturno ustvarjalnost, ne pa pojmovati kulturo samo kot področje za nekak organizacijski aktivizem, v smislu »Čim več prireditev, tem več udeležencev, tem večji uspeh in tem boljše politično spričevalo.«

Naloga našega tiska je, da kritizira ali pohvali delo tako na kulturnem kot na vseh področjih, toda pri tem morajo imeti tisti, ki kritično spremljajo in spodbujajo kvalitetno rast našega življenja, tudi zavest, da ima njihova kritika v tisku kak smisel in da so njihove spodbude in pobude zares dobrodošle in upoštevane. Dejansko pa morajo vedno spet ugotavljati, da imajo odgovorni za organizacijo gluha ušesa zanje in da jih celo zamerijo. Beseda tiska v našem manjšinskem okolju sploh ni upoštevana v smislu nasveta ali spodbude. Mnogi odgovorni se zapirajo pred njo in bi jo najrajši zamorili in zaprli usta vsakršnemu kritičnemu mnenju. Znano pa je, da gre do stvari povsod, kjer ni kritike in sodelovanja med tiskom in javnim delovanjem, slabo. Zato pa naj bi tudi v naših razmerah, t.j. v okviru naše manjšine, več dali na misli, kritike in pobude, ki prihajajo z najboljšim namenom iz tiska. Tako tudi tisti, ki pišejo v naš tisk, ne bodo imeli grenkega občutka, da pišejo zaman in da se za vse njihovo prizadevanje za večjo kvaliteto našega življenja nihče od odgovornih niti ne zmeni.

Carter je postal odločnejši glede zadeve talcev

Predsednik Carter je ostal zadnje mesece čudno neaktiven v zadevi ameriškega diplomatskega osebja, ki ga držijo takoimenovani »študenti«, dejansko najhujša sodrga, ujetega v zgradbi ameriškega veleposlaništva v Teheranu. Verjetno je pričakoval, da se bo zadeva že zaradi svoje absurdnosti sama unesla in da bodo Homeini in njegovi spoznali, kako barbarsko je njihova početje, ter bodo »talce« izpustili. Skoraj gotovo je, da je Carter poskušal tudi zlepa, čeprav v kar največji tajnosti. Toda stvar se vleče in vzbuja vtis, da so se Združene države nekako vdale ali da so pripravljene, da se vdajo. Ta vtis je potrdil nedavno odhod bivšega šaha in njegove žene iz Paname. Mnogi so bili — in so še vedno — prepričani, da je moral šah zapustiti Panamo na ameriški pritisk, da bi tako olajšali pogajanje z Iranom.

Toda vse skupaj ni nič zaleglo in zdaj se je raznesel glas, da je Carter poslal iranski vladi pismo, v katerem grozi z gospodarskimi sankcijami (s prepovedjo vsakršnega izvoza v Iran razen živil in zdravil ter z izgonom iran-

skega diplomatskega osebja), če ne bodo talci takoj izročeni v varstvo iranske vlade, ta pa bi jih morala izpustiti. Če je to res, je to znak, da se je Carter naveličal čakati in da je postal nasproti Iranu odločnejši. Dozdaj je namreč že kazalo, da je kapituliral pred Homeinijem, in v tem smislu so si tolmačili njegovo novo pismo (ali celo dve) iranski vladi tudi mednarodni informativni viri, zlasti tisk. Medtem pa, kot rečeno, iz ameriških vladnih virov popravljajo prvotno vest v smislu, da je poslal Carter iranski vladi zelo odločno in jasno pismo.

Vsekakor je bil že čas, da je to napravil, kajti to, kar so storili Homeinijevi Iranci, da so namreč vzeli diplomatsko osebje za talce, je tako barbarsko dejanje, da bi mu težko našli primero v zgodovini, kajti celo v starem veku in pri nekulturnih narodih so spoštovali poslance, t.j. diplomate, saj drugače bi bile vsake zveze z drugimi narodi nemogoče. Bilo je več kot čudno, da si je največja današnja svetovna sila kaj takega dopustila.

Nekaj misli o pokrajinskem kongresu Slovenske skupnosti v Trstu

Letošnji pokrajinski kongres SSK v Trstu je za nami. To je bil prvi kongres, ki je potekal po delegatskem sistemu in upali bi si trditi, da je v veliki meri dosegel svoj prvotni namen t. j. angažirati čimveč volivcev in jih nekje prisiliti, da aktivno sodelujejo po sekcijah in na samem kongresu. Obče je znano, da je SSK v bistvu neorganizirana skupina »zanesenjakov«, ki po svoji uvidevnosti vodijo politiko dela zamejskih Slovencev. Že leta se v stranki govori o organizacijskih strukturah, ki naj bi decentralizirale delovanje po sekcijah, katere je šele treba ustanoviti, in tako naj bi pokrajinski svet SSK (najvišji pokrajinski strankin organ) postal res veren izraz volje in hotenja volilne baze. Tega dela so se doslej z resnostjo lotile le mladinska, devinsko-nabrežinska in dolinska sekcija, ki so tudi dosegle več ali manj krepko strukturo, ki v veliki meri odraža voljo članov. Razni poizkusi tako na podeželju kot v samem mestu so se izjalovili, saj ni ustanovnim sestankom in imenovanjem krajevnih odborov sledilo delovanje, ki bi zajelo širši krog volivcev. Položaj se je tu deloma izboljšal s neposredno izvolitvijo krajevnih konzultorjev, ki so prisiljeni vzdrževati stike z bazo prav zaradi vsakdanjih konkretnih problemov, s katerimi se stalno soočajo.

Ko smo letos pripravljali pokrajinski kongres in je bilo treba imenovati krajevne delegate, smo bili prisiljeni iti na teren, tudi tja, kjer smo doslej bili skoro popolnoma odsotni (n.pr. Milje). To sicer izredno naporno delo, ki so ga z veliko vnemo in požrtvovalnostjo izvedli maloštevilni posamezni odborniki SSK, je brez dvoma že obrodilo prve sadove, saj smo videli, da si slovenski volivec želi neposrednega stika s slovensko stranko, ki mu je končno zlasti v teh težkih časih precej blizu, tudi če morda doslej ni volil zanjo. Vse preveč je namreč naših rojakov, ki nimajo jasne slike o SSK, katero marsikdo še smatra za zagovornico privilegijev posameznikov, ali za zmerni privesek KD. Do te podobe SSK je prišlo predvsem zaradi enostranskega natočevanja t.z. »naprednih« strank, ki zbirajo še

vedno večino slovenskih glasov, zaradi enostranskega poročanja ali sumljivega molka dnevnega in periodičnega časopisja in ne nazadnje zaradi nezadostnega angažiranja SSK same, ki premalo skrbi za dosledno obveščanje javnosti o svojem delovanju in predvsem o političnih stališčih, ki jih sproti zavzema.

Z uspehom letošnjega kongresa, katerega se je poleg vseh delegatov udeležilo še lepo število članov, smo lahko zadovoljni, saj je bila politična diskusija končno precej živa in konstruktivna, predložitev treh list, ki so se potegovala za mesta v svetu SSK, pa nam zagotavlja, da bo prav zdrava dialektika med različnimi pristopi do posameznih vprašanj jamstvo za še večjo življenjskost naše stranke.

Volilni izidi z naravnost astronomsko premočjo liste Enotnost, katero sta vodila Harej in Štoka, so morda nepoznavalcem notranje stvarnosti v SSK nudili napačno podobo te stranke. Napačno se nam zdi, da iz teh izidov sklepamo, da je SSK v bistvu konservativna politična skupina, čeprav se moramo zavedati, da je velik del volivcev zmerno usmerjen in načelno protikomunističen. Prepričan pa sem, da razmerje še od daleč ni tako, kot ga kaže sestava pokrajinskega sveta (22 Enotnost, 7 Nove perspektive in 2 Levica), saj se ni na nobenem predkongresnem zborovanju, kjer se je določalo delegate, nihče potegoval za delegate po skupinah, ampak se je skušalo pridobiti

za delo v stranki čim več novih članov. Če potem pomislimo, da veliki večini delegatov niso bile jasne razlike med posameznimi skupinami, da je marsikoga v dobri veri zavedlo geslo »Enotnost«, o kateri resnici na ljubo v stranki ni nikoli bilo dvoma, ter končno še, da sta na tej listi bila nosilca dva med najuglednejšimi strankinimi voditelji, nam je volilni izid jasnejši.

Na prvi seji novega pokrajinskega sveta, ki se je sicer sestel nekoliko pozno, je bil po predhodnem sporazumu izvoljen nov enotni izvršni svet in predsedstvo, ki naj upravljata stranko do bližnjih volitev. Prepričani smo, da je bila ta rešitev modra, čeprav ni nikogar povsem zadovoljila. SSK je zdaj bolj kot kdajkoli prej potrebno enotno vodstvo, prisotnost predstavnikov Novih perspektiv in Levice pa mora jamčiti, da bo novo okrepljeno vodstvo bolj delavno in predvsem bolj prisotno ob vseh pobudah, ki nas zadevajo.

Ko bomo poklicani, da se pripravimo na volitve, zlasti po okoliških občinah, moramo to izkoristiti za utrditev organizacije in zato, da pozorno prisluhnemo željam in potrebam našega človeka, ki je največkrat le sredstvo predvsem vsedravnih strank. Naloga SSK je, da skuša najti takih rešitev, ki naj ustrezajo celotni manjšini in to ob veliki meri potrpežljivosti in strpnosti do drugače mislečih in tudi do tistih političnih sil, ki so nam konkurenčne. Naš človek bo brez dvoma znal pravilno oceniti resno politično strpnost in jo ločiti od demagoških izjav tistih, ki se na Slovence spomnijo le pred volitvami.

k

Kako pomagati tretjemu svetu?

Iz tretjega sveta še vedno prihajajo poročila o stradanju prebivavstva, o vsakovrstnih drugih stiskah od hudih bolezni do nepismenosti in o tiranskih vladavinah. Marsikdo se sprašuje, kako naj bi razviti svet pomagal odpravljati te stiske. O tem se tudi precej piše, čeprav v zadnjem času manj, ko je popustila strašna suša prejšnjih let in ni več dramatičnega bega ljudi in živali pred njo. Mogoče pa so se časnikarji tudi že nekoliko naveličali pisati o tem vedno istem problemu tretjega sveta.

Večina ljudi tako še vedno misli, da je najhujše, če ne edina stiska tretjega sveta, posebno v Afriki, lakota. Toda lakota je samo ena, čeprav najbolj tragična plat splošnega pomanjkanja in stiske v tretjem svetu, zlasti še v Afriki. Izvor vseh stisk je v premajhni izobrazbi in gospodarski razvitosti tamkajšnjih dežel. Tega pa zunanja pomoč, tudi če bi bila stalna in obilna, ne more odpraviti. Začeti bi morali z dobrim osnovnim šolstvom in s solidnim, tudi če še ne na široko razvitim srednjim šolstvom ter z nekaj višjimi šolami. Če bi imeli ljudje večjo izobrazbo, bi si znali veliko bolj sami pomagati. Razvijati bi bilo treba tudi osnovne, predvsem tradicionalne gospodarske dejavnosti, kot npr. poljedelstvo, živinorejo, obrt, ribolov in lov, poleg tega pa nuditi ugodne pogoje za ustanavljanje manjših industrijskih podjetij, itd. Današnji režimi teh držav pa po veliki večini nimajo smisla za tradicionalne gospodarske panoge, v katerih vidijo zaostalost gospodarstva, in jih popolnoma zanemarjajo. Kar zadeva poljedelstvo, se npr. ne potrudijo niti toliko, da bi naučili ljudi uporabljati plug ali da bi pripravili moške do te-

ga, da bi začeli pomagati pri poljskih delih. Taka dela morajo opravljati samo ženske, morda celo z dojenčki, privezanimi na hrbtu. Tudi o kaki umni živinoreji ni niti govora, vse je tako, kakor pred davnimi časi. Manjka cest, da bi lahko spravili pridelke na trg večjih krajev. Zunanja trgovina, t.j. izvoz, je skrajno zanemarjena. Ker je malo pridelkov, jih tudi ne morejo izvažati, ker so potrebni za prehrano doma. Vsaka država ima le po en pridelek ali dva, ki ju lahko do neke mere tudi nekaj izvozi.

Tujem kapitalu bi bilo treba nuditi ugodne pogoje, da bi vlagal denar v gospodarski razvoj, a ravno tega vladajoči režimi ne marajo. Gredo se šablonskega socializma, ki ga dejansko sploh ne razumejo. Takó vidijo v državi edinega podjetnika in edinega delodajalca, toda državi manjka sposobnih upravnikov in drugega osebja, da bi lahko igrala tako vlogo.

To je vzrok, da tičijo afriške države, pa tudi številne države v Aziji in Južni Ameriki, vedno v istem položaju. Celó tisto kolikor toliko dobro osnovno in srednje ter strokovno šolstvo, ki so ga ustvarili katoliški in protestantski misijonarji, ovirajo, kolikor morejo, ali pa so misijonarje celo izgnali, zato ker so belci ali da jim pokažejo, da nimajo več respeкта ali občutka manjvrednosti pred Evropejci.

V takih razmerah je tretjemu svetu res težko pomagati, kajti kot rečeno, bi bilo treba začeti pri osnovnem in srednjem šolstvu, ne pa z dajanjem posojil, ki jih te države ne morejo vračati, ali z gradnjo velikih tovarn, za katere potem manjka sposobnih delavcev in surovin, pa tudi trgov.

Pomlad v Miljskih hribih v ozadju Milje (M. M.)

Gospodično Silvano Valoppi, ki vodi Tržaško knjigarno, smo naprosili, da nam pove kaj o prodaji slovenskih knjig v Trstu.

Iz prakse pri delu v Tržaški knjigarni lahko trdim, da se v zadnjih letih slovenski kupci knjig v zamejstvu zanimajo predvsem za strokovno literaturo z zgodovinsko, socialno in politično tematiko, za psihologijo, pedagogiko, za leksikone in slovarje. Vedno več je zanimanja za študije o preteklosti in polpreteklosti slovenskega naroda, našega dela Primorske pa še posebej. Prav v zadnjem letu je bila na voljo bogata izbira takih knjig. Dve monumentalni izdaji Cankarjeve založbe, kot sta »Zgodovina Slovencev«, pri sestavi katere so sodelovali najbolj znani slovenski zgodovinarji, in »Zakladi Slovenije«, v kateri so prikazane kulturne znamenitosti in naravne lepote Slovenije, s posebnim poglavjem posvečenim zamejstvu, sta imeli še poseben uspeh.

Zanimanje so žele še druge izdaje na zgodovinsko-socialno tematiko kot n.pr. knjiga Milice Kacin-Wohinz: »Narodnoobrambni boj primorskih Slovencev v letih 1921-1928«, ekscerpt iz Prispevkov za zgodovino delavskega gibanja z naslovom Slovenski in italijanski socialisti na Primorskem 1900-1908. Prav tako je vzbudila zanimanje in nekaj polemik knjiga »Temeljni problemi primorske politične zgodovine« Dušana Kermavnerja. Še v teh dneh je povpraševanje po knjigi Toneta Ferenca: »Satan, njegovo delo in smrt«, ki je izšla v letu 1979. Prav tako je bila knjiga o delu protijugoslovanskih organizacij po

Cerkvica na Kontovelu posvečena Materi Božji
(Foto M. Magajna)

Kako se prodajajo slovenske knjige v Trstu

svetu avtorja Čučka z naslovom »Sramota umira počasi« razprodana že mesec dni po izidu.

Vedno iz politično-zgodovinske tematike je v teh dneh bestseller knjiga »Spominov« Edvarda Kardelja iz let 1944 do 1957, ki obravnava dogodke v zgodovinskih prelomnicah, ki smo jih še posebej občutili zamejski Slovenci.

Na področju leksikonov in slovarjev vlada zanimanje predvsem za edinstveno delo v jezikovni zgodovini slovenske književnosti, za Slovar slovenskega knjižnega jezika, katerega tretji del je izšel prav te dni. Ta bogati slovar, skupinsko delo znanstvenikov filologov, ki je izšel pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti, je zamišljen v petih knjigah »Mala splošna enciklopedija«, ki je izšla v treh knjigah pri Državni založbi Slovenije, in Leksikon Cankarjeve založbe dopolnjujeta znanje srednješolcev in odraslih v številnih slovenskih domovih v zamejstvu.

Prodanih je bilo več kot sto izvodov vsake od omenjenih knjig, izdaje, kot sta npr. Enciklopedija in Zgodovina Slovencev, pa so dosegle 500 prodanih izvodov in Slovar slovenskega jezika celo več.

Slovenske knjige pa prodajamo tudi italijanskim sosedom v Trstu in v deželi. Knjige, ki gredo v tem primeru v promet, so Gramatike slovenskega jezika z razlago v italijanščini, priročniki slovenščine za tujce in podobno. Prav tako je mnogo povpraševanja po slovarjih za italijanski in slovenski jezik.

— *Se vam zdi, da ima tržaško kupujoče občinstvo različen okus od slovenskega?*

Prav gotovo se okus tržaškega kupca razlikuje od okusa povprečnega Slovenca v matični domovini. Ko opazujemo povpraševanje pri nas, lahko rečemo, da se tukajšnji kupec zelo malo zanima za prevode iz svetovne sodobne književnosti. Prav tako malo ga zanimajo zabavni romani z izjemo zgodovinskih. Ne trdim, da bi se naši kupci sploh ne zanimali za tako literaturo. Bolj verjetno je, da najdejo podobno čtivo v večji izbiri na italijanskem knjižnem trgu in po zmernejših cenah.

Slovenci na tej strani meje se zanimajo predvsem za kvalitetno izvirno slovensko pripovedništvo, klasično pa tudi moderno bodisi za odrasle kot za mladino. Med avtorji, katerih dela so pri nas vedno bestsellerji, so Miško Kranjec, Ciril Kosmač, Anton Ingolič, v zadnjem času Ivo Zorman in Marjan Rožanc, za mlade pa Leopold Suhadolčan, Svetlana Makarovič, Branka Jurca. Med klasiki gredo vedno v promet ponatise del Ivana Cankarja, Prežihovega Voranca, Franceta Bevka, Frana Sal. Finžgarja. Ta dela so skoraj vedno razprodana.

Prevladuje vsekakor zanimanje za domače avtorje, n.pr. za Košuto in Kravosa med pesniki. Trojezična izdaja Kosovelovih pesmi, obogatena z grafikami Lojzeta Spacala, je v preteklem decembru dosegla rekorden uspeh med italijanskimi in nemškimi kupci v Trstu in Avstriji. Prav tako zanimanje pričakujemo za barvno monogra-

fijo slikarja Avgusta Cernigoja, ki je bila predstavljena v teh dneh. Obe knjigi je izdalo Založništvo tržaškega tiska.

Zal pa že dalj časa nismo prejeli nikakega novega pripovednega dela tržaških slovenskih pisateljev.

Mnogo zanimanja je pri nas tudi za esejistična dela in polemike slovenskih umetnikov. Med te spadajo »Obrazi« Josipa Vidmarja in »Nevarna razmerja« Jožeta Javorška.

Lahko trdimo torej, da imajo zamejski Slovenci izbran okus in da povprašujejo predvsem po kvalitetni knjigi.

— *Kakšnih knjig si ljudje želijo? Sprašujejo tudi po knjigah, ki so že razprodane? In po tujih, ki niso nikdar izšle?*

Na slovenskem knjižnem trgu in prav poseben pri nas je čutiti pomanjkanje broširanih izdaj svetovnih in slovenskih klasikov, poljudno znanstvene literature po dosegljivih cenah, leksikonov znanja, priročnikov za učenje slovenskega jezika za praktične namene ter dobrih slovarjev med italijanskim in slovenskim jezikom. Prav lepo bi bilo, ko bi slovenske založbe poskrbele tudi za slovar slovenskega knjižnega jezika v eni sami knjigi. Neobhodno potreben bi bil v naših slovenskih šolah in podjetjih.

—o—

Sodelovanje ob meji

Na sedežu v Trstu sta se v petek, 28. marca, sestali delegaciji medobčinskega sveta Socialistične zveze delovnega ljudstva obalno kraške regije in Slovenske kulturno-gospodarske zveze. Predstavniki Slovenske kulturno-gospodarske zveze so v uvodu zasedanja govorili o naporih Slovencev v Italiji za doseg globalnega zaščitnega zakona, o odnosih z italijanskimi političnimi silami in o nujnosti čim bolj enotnega nastopanja vseh slovenskih komponent v zamejstvu. Orisali so splošni politični položaj še zlasti v Trstu. Predstavniki obalne kraške regije pa so izhajali iz ugotovitve o trdnosti jugoslovanskega samoupravnega, socialističnega sistema in uspehih pri nadaljnjem poglobljanju demokratizacije sistema in razvoja gospodarstva. Pokazali so veliko zanimanje za življenje in probleme zamejskih Slovencev in za čim bolj koristni razvoj sodelovanja ob meji.

V razpravi so nato člani obeh delegacij poglobili specifična vprašanja gospodarskega in kulturnega sodelovanja, razvijanja sredstev množičnega obveščanja, sodelovanja lokalnih obmejnih družbeno-političnih skupnosti mladine in borcev.

Še zlasti so poglobili nekatera specifična vprašanja manjšinske zaščite in v tej zvezi priprave za problemsko konferenco o italijanski narodnosti, ki bo v Kopru kot dokaz podružabljanja narodnostne politike in večje zavzetosti večine za čim bolj dosledno izvajanje že sprejetih sklepov in stališč.

Delegaciji sta se dogovorili za konkretne oblike sodelovanja pri obravnavanju gospodarskih vprašanj, da se bodo v kratkem sestali prizadeti predstavniki glede kulturnega sodelovanja in glede sodelovanja na področju množičnega obveščanja.

Slovenska skupnost se pripravlja na volitve

Na zadnji seji pokrajinskega tajništva Slovenske skupnosti za Goriško so člani pod predsedstvom tajnika Marjana Terpina v glavnem razpravljali o bližnjih upravnih volitvah, ki bodo slovensko stranko zanimale v številnih občinah in predvsem v Gorici. Potrjeno je bilo načelo, da Slovenska skupnost nastopi s svojo listo tam, kjer ima svoje politično zastopstvo. Tajništvo je poverilo posebni komisiji nalogo, da izdela program za prihodnje volitve, sekcijam pa, da začnejo izbirati imena kandidatov; sekcije bodo imele precej dela predvsem v občini Gorici, kjer bo poleg občinskih svetovalcev treba voliti tudi kandidate za sestavo rajonskih svetov; teh je v občini deset, v sedmih rajonih bo treba predstaviti dvanajst kandidatov, v treh večjih (center, svetogorska četrt in Sv. Rok - Sv. Ana) pa šestnajst.

Člani tajništva so nadalje razpravljali o deželni krizi in odobrili delovanje deželnih organov stranke. Slovenska skupnost bo še vedno pripravljena pomagati pri reševanju te

krize, v sodelovanju z vsemi demokratičnimi silami, zato da bi naša dežela dobila končno neko trdno politično vodstvo in zagotovilo za izhod iz kritičnega stanja, v katerem se že dolgo časa nahaja.

Pokrajinsko tajništvo je ob zaključku seje obsodilo poskus neofašistične skupine v goriškem občinskem svetu, ki je poslala nadzornemu organu priziv, s katerim zahteva, naj ta organ spremeni oz. prekliče tisti člen pravilnika za rajonske svete, kjer je rečeno, da se lahko na sejah in skupščinah uporablja slovenski jezik. Ob koncu so člani tajništva sklenili, da se v kratkem času skliče pokrajinski svet stranke, ki naj razpravlja oz. odobri splošne smernice za bodoče upravne volitve.

POHOD PRIJATELJSTVA

Letos bo že peto leto organiziran pohod prijateljstva, ki je športno-rekreativna prireditel v priredbi Posoškega športnega združenja in Telesne skupnosti iz Nove Gorice. Letošnja manifestacija bo v nedeljo, 13. aprila, z odhodom ob 9. uri s Travnika; pot bo nato peljala udeležence po goriških ulicah in preko novega mejnega prehoda v Gabrijelovi ulici v Novo Gorico, od koder se bodo tekmovalci vrnili v Gorico preko solkanskega mejnega prehoda. Po končanem pohodu, ki ni tekmovalnega značaja, se bodo udeleženci srečali v zavodu »S. Luigi« v ulici don Bosco, kjer bo kratka slovesnost s podelitvijo nagrad in priznanj vsem tekmovalcem, posebna nagrada pa bo za največjo skupino, ki se bo pohoda udeležila. Namen tega pohoda ni tekmovalen, kot rečeno, ampak rekreativen in bo prav gotovo pripomogel k še globljemu spoznavanju med mladino v obmejnem prostoru.

Odobren načrt za tovarno postajališče v Gorici

Na zadnji seji občinskega sveta so svetovalci z večino glasov odobrili načrt za tovarno postajališče (avtoport) v Štandrežu; nasproten je bil samo en glas (Paulin od SSK), svetovalci PSI (razen svetovalca Del Bena, ki je glasoval za načrt) in PCI so se vzdržali. Gre za načrt, ki ga je izdelal študij Tekne iz Milana in ki predvideva ogromne naprave na ozemlju okrog Jeremitišča v Štandrežu. Strojnjaki so predvideli postopno gradnjo tega objekta, tako da ne bodo takoj zasedli vseh površin: prvič, ker goriška občina ne razpolaga z zadostnimi sredstvi za takojšnjo celotno izgradnjo in drugič, ker še ni znano, kako bodo trgovski operaterji zasedli razpoložljive površine. Ne glede na to, da bo to tovarno postajališče prizadelo ogromno škodo tamkajšnjim kmetovalcem, je vsekakor vprašljivo, zakaj se gradi v neposredni bližini obmejne postaje tak orjaški objekt. Vsi vedo, da je obmejna postaja, ki bo ena izmed najbolj modernih in tudi funkcionalnih, lahko učinkovito in ustrezno zadovoljila vso trgovinsko izmenjavo in promet na goriškem ozemlju; avtoport bo praktično dvojniki obmejne postaje. Če ob tem povemo, da bo tudi površinsko tri-

krat večji od onega pri Fernetičih in približno desetkrat od površin pri Rdeči hiši, se lahko mirno vprašamo, če je bilo sploh potrebno graditi take ogromne objekte in vložiti desetine milijard, ki so končno prispevek tudi nas vseh. Nekateri upajo, da bo promet tako neizmerno narastel in da bo veliko možnosti za zaposlitev prav na tem novem objektu; vse to bo morda tudi res, vendar veliko je odvisno tudi od ustreznih prometnih zvez in iznajdljivosti lokalnih dejavnikov s področja trgovine in blagovne izmenjave. Škoda bi bila zares nepopravljiva, če bi tovarno postajališče ostalo neizkoriščeno; vsekakor bodo štandreški kmetje močno prizadeti, saj bodo, čeprav postopoma, izginile rodovitne površine ob Tržaški cesti. Ni novost, da je kmetijstvo vedno predstavljalo velik doprinos goriškemu prebivalstvu.

—o—

ŠTANDREŽCI SE PRIPRAVLJAJO NA POIMENOVANJE ŠOLE

Morda je že znano, da bo štandreška osnovna šola poimenovana po pisatelju, ki je znan predvsem po svojih mladinskih spisih in je pokopan na goriškem pokopališču, to je Fran Erjavec. Za to so se odločili že pred leti starši in medrazredni svet in pripravili vso potrebno dokumentacijo; ugodno mnenje sta dala goriška občina in pokrajinski šolski svet, sedaj pa pričakujejo pristanek še iz Rima. Medtem so se starši zmenili, da sestavijo odbor, ki naj bi imel nalogo pripraviti program za poimenovanje štandreške šole; odbor sestavljajo učitelji in starši, po eden iz vsakega razreda. Računajo, da bo lahko prišlo do slovesnosti že v tem šolskem letu; v šolski veži bodo postavili doprinski kip pisatelja in izdali kratko brošuro z zgodovinskimi podatki in fotografijami ter drugimi dokumenti. Starši prosijo vsakogar, ki ima kaj gradiva v zvezi s štandreško šolo, naj se javi v šoli; na dan slovesnosti bodo pripravili tudi kulturni program. Odbor je tudi določil, da bodo kmalu začeli z nabiralno akcijo po vasi, zbrani denar bo služil za nakup kipa, financiranje prireditve in brošure.

»PRAZNIK POMLADI« V DOBERDOBU

Je že tradicija, da ne velikonočni ponedeljek gremo v Doberdob. Domaše društvo »Hrast« že vrsto let prireja na ta dan takojmenovani Praznik pomladi, kjer je poskrbljeno za razvedrilo pa tudi za resnejši kulturni užitek; pred leti so nastopili na prazniku razni ansambli in zbori pa tudi športne ekipe in folklorne skupine. Večkrat so sodelovala tudi razna italijanska združenja. Letošnji program predvideva nastop tržaškega zbora »Marij Kogoj« in zbora »S.A.F.« (sekcija italijanskega planinskega društva) iz Vidma. Začetek ob 16. uri; sodelovala bosta tudi ansambla Galebi in Trio Mavrica s samostojnim koncertom. Po končanem nastopu teh skupin bo prosta zabava z ansamblom Galebi. Prireditelji sporočajo, da bo deloval dobro založen bife z domačo jedačo in pijačo. Upajmo, da bo letos lepo vreme, saj je skoraj vsako leto (in tudi to je tradicija) vreme ponagajalo.

Težave na goriških mejnih prehodih

Ze več časa traja negotovo stanje pri mejnem prehodu Rdeča hiša zaradi stavke carinskih uslužbencev, pojav je sicer splošen in zajema celotno deželo, na Trbižu je bilo na primer še huje kot pri nas; vsekakor pa je bila škoda tudi na Goriškem neizmerna. Stanje je bilo nekaj časa že tako kritično, da je bilo delovanje pri Rdeči hiši popolnoma paralizirano; iz Rima je prišel glavni direktor carin dr. Del Gizzo, ki se je srečal s tukajšnjimi operaterji in političnimi predstavniki. Nato je šel v Rim deželni odbornik za prevoze Colianni in o tem svojem obisku je poročal preteklo soboto goriški trgovinski zbornici. Zgleda, da se je stvar le premaknila z mrtve točke, vendar izgube so bile do sedaj ogromne. Vendar so se tem težavam (delovanje carinskih služb, prepoved izvoza nafte) pridružile

še nove in sicer na jugoslovanski strani. Pred dnevi so stopila v veljavo nova določila, po katerih ni več dovoljeno plačevati prevozov v tuji valuti. Jugoslovanski špediterji so namreč imeli pri jugoslovanskih bankah devizni fond, ki so ga lahko uporabljali za plačevanje teh uslug; sedaj je ta fond ukinjen. Posledica tega je, da italijanski avtoprevozniki ne morejo več voziti za jugoslovanska podjetja; to pa je hud udarec za vse tiste, ki so ogromno ali celo izključno delali za jugoslovanskega kupca. O teh vprašanjih bodo vsekakor razpravljali na bližnjem sestanku med italijanskimi špediterji in avtoprevozniki ter predstavniki trgovinskih zbornic Slovenije in Hrvatske, zato da bi našli neko rešitev ali vsaj omilili izgube v tem zelo važnem sektorju medsebojnega sodelovanja

Milena Merlak Družinska Velika noč

Seno je šumelo pod nogami, suhe bilke so se zabadale skozi nogavice v golo kožo, toda Pavleta in Poldke to ni motilo. Veselo sta skakala sem in tja po seniku nad hlevom ter lezla v luknje pod podboji. Nista še dolgo iskala, ko je Poldka vzkliknila:

Gnezdo sem našla! Veliko jajc je notri. Letos pa nam ne bo manjkalo pirhov!»

»Potresi jih, če niso klopotci!« je takoj pomislil starejši bratec in tudi sam zlezal za sestrico v dolg rov med lesenim tramovjem in senom. Ta čas je Poldka jajca že preštela. Bilo jih je kar štiriindvajset pa tudi pokvarjena še niso bila.

Milena Merlak

Angel Velikega četrta

*Angel Velikega četrta nas roti:
Zbudi se, človek, preveč dolgo ne spi!
Svet je prepoln bolečin in gorja,
prepoln je groze in prelivanja krvi.
Zelene oljke na Oljski gori se sušijo,
studenec, iz katerega je pil Jezus,
je zabetoniran v bazen s klorirano vodo.
Tudi plameni plamenic več sočutno ne drhtijo
v prostoru, kjer so vojaki mučili Jezusa.
Neonske luči sedaj v mučilnicah žrtve slepijo,
pod biči iz laserjevih žarkov rane krvavijo,
in Jezus sam je s krono radioaktivnega trnja
zaznamovan.*

*Izdan je in po nedolžnem zasramovan,
a sodobni Juda se izdaje ne kesa —
srebrniki danes opravičujejo vse zločine —
na veji višita le njegova vest in sram.*

*Angel Velikega četrta nas roti:
Zbudi se človek, preveč dolgo ne spi,
odloži svoje nože, bombe in rakete,
postani bližnjemu brat,
bodi Jezusu vdan
kot božji otrok in kristjan!*

Milena Merlak

Tu je čudovita Velika noč

*Nebeško zmagoslavno
že igrajo angeli na pozavno,
množice človeških zborov
za njimi gredo in pojo,
iz božjega hrama orglje donijo,
skrivnostne luči močno gorijo ...*

*Velikonočna procesija že prihaja
skozi vrata, odprta na stežaj
in božji otroci nosijo goreče sveče,
v blaženih srcih se razcveta nebeški maj
in zvonovi hitijo, hitijo in zvonijo;
zvonijo kot bodo zvonili vekomaj.*

*Tu je čudovita Velika noč;
čudovita, ker nas Jezus ljubi,
čudovita, ker smo ušli smrti in pogubi,
a od vsega najbolj čudovit
je Jezus — naš Bog in Odrašenik.*

Tako se je vsako leto začel za dvanajstletnega Pavleta velikonočni teden z iskanjem skritih gnezd po kozolcu in seniku.

Delo na polju se je že začelo in dišeča, zeleneča pomlad se je prebujala, kamor je segel pogled. Pavletov oče je že oral na njivi s traktorjem za jaro setev, medtem ko je mati s sestro in teto prekopavala vrt pred hišo in urejevala vse potrebno za bližajoči se praznik. Deček je že poznal to vneto velikonočno čiščenje in vsakokratno materino nestrpnost pa tudi očetovo razdraženost, kadar se je ta zvečer utrujen vrnil s polja domov.

Niti za mizo ni bilo nikoli miru. Pavle je razumel, da imata oče in mati skrbi, toda ni se mu zdelo prav, da se zaradi tega takoj spreta, namesto da bi se mirno pogovarjala. Zaključek teh preprirov je bil vedno isti: oče ni preživljal večerov z družino, ni posedel s Pavletom ali Poldko pred televizijo ali z njima igral domino, kar sta si ta dva želela, ampak je šel v gostilno in se šele pozno ponoči vrnil domov. Pavle si je zaradi tega belil glavo. Kaj naj naredi, da se bosta oče in mati spet bolje razumela in oče ne bo več pil? Sklenil je, da bo z obema prijazen in jima bo pomagal, kolikor je v njegovi moči, mogoče bosta potem počasi videla, da je družinsko življenje tam najlepše, kjer imajo ljudje potrpljenje drug z drugim in si pokažejo, da se imajo radi.

Na Veliki petek je bila v vaški cerkvi spoved za može in fante. Pavle, ki je že bil pri velikonočni spovedi skupaj z drugimi šolarji, je s skritim veseljem ugotovil, da se je tudi oče zjutraj odpeljal z avtom v tri kilometre oddaljeno vas. Ko je vsa družina opoldne sedela pri skromnem postnem kosilu, se oče ni razburil zaradi hrane, čeprav mu je bilo druge dni dostikrat težko ustreči. Tudi mati je bila bolj tiho kot po navadi. Ni bilo nobenega jeznega ropotanja z lonci. Po hiši je dišalo po doma pečeni velikonočni potici, teta pa je s Poldko barvala pirhe.

Vodnjak na Katinari

(Foto M. Magajna)

Cerkvica (kapela) na Goriškem gradu (M. M.)

Medtem ko je oče na Veliki petek popoldne posejal še zadnjo pšenico po lepo zabranani nji-vi, je Pavle stekel s sestrico v gozd po rdeče vresje, na travniku pod hlevom pa sta nabrala toliko belih zvončkov, da jih je bilo dovolj za vse božje podobe na steni in vse mize pri hiši.

Na Veliko soboto dopoldne se je Pavle odpeljal z očetom v vaško trgovino. Ob povratku sta kratko pomolila pred zastraženim božjim grobom v skrivnostno tihi cerkvi. Popoldne sta mati in Poldka že odšli z velikonočnimi dobrotami v pletenih cekarjih proti vasi, da ne zamudita prazničnega blagoslova, ko sta oče in Pavle še krmila lačno živino. Končno sta se tudi sama lahko vsedla k velikonočni slatni kuhani slanini, hrenu in domačemu kruhu. Nato sta se praznično oblečena zapeljala v vas. Pavletu je bilo svečano pri srcu. Poiskal je sošolca in se mu pridružil. Gledal je ljudi, zdeli so se mu bolj tihi, prijazni in obzirni kot po navadi. Kot da bi se bali storiti nekaj slabega. Tudi očetov obraz je bil spremenjen, bil je bolj blag in bled kot po navadi. Sredi slavnostnih občutkov in otroško preproste, a vnete molitve, da bi se oče in mati spet bolje razumela, je Pavletu minil praznični obred.

Po končani maši se je cela družina razen tete, ki je pazila na dom, zbrala pred avtom, da se skupaj odpelje domov. Oče se je prijazno smehljaj in pomagal materi v avto:

»Oho, le s čim sem si zaslužila tolikšno pozornost?« se mu je nasmehnila mati.

»Ne bodi huda name. Saj vem, da sem preme-lo prijazen s tabo,« je rekel oče.

»Oprosti tudi ti meni, če nisem vedno takšna, kakršno bi me imel rad,« mu je odvrnila z gaj-njenim glasom mati.

Poldka in Pavle sta se spogledala. Pozabila sta že, kdaj so njuni starši med seboj tako govorili.

Ko so se peljali domov, se Pavle ni mogel več premagati. Rekel je očetu: »Kaj ne, ljubi očka, jutri in pojutrišnjem pa ne greš v gostilno, ker je tako velik praznik.«

Oče je bil nekaj časa tiho, kot da je v zadregi, nato pa je zmanjšal hitrost in prepričljivo odvrnil:

»Ne vem, zakaj sem sploh hodil tja, saj je pri vas mnogo lepše.«

Pavletovo srce je vzcvetelo kot češnjava vejica pomladi in zazdelo se mu je, da veseli velikonočni ALELUJA iz cerkve spet doni v njegovih ušesih.

Lev Detela

Velika noč v svetovni književnosti

... Vstal je: nič več svete glave / prt mrtvaški ne zakriva; / vstal je: prazne so ponjave, / prazen grob, ob njem počiva / zvrnjeni pokrov vrh grude: / kot iz vinjenosti hude / je Gospod v življenje vstal.« —

Ti začetni stih iz znamenite pesnitve Italijana Alessandra Manzoniya »Svete himne« so v primernem slovenskem prevodu Vinka Beličiča natisnjeni v drobni knjižici, ki je izšla leta 1973 v založbi revije »MLADIKA« v Trstu. Kot slavnostno živje in čiste vode teče pevnji jezik velikega italijanskega religioznega in romantičnega pesnika tudi v slovenskem prevodu. »Vstajenje« je eden poglavitnih sestavnih delov Manzonijevih »Svetih himen«, ki obsegajo še pesnitve »Božič«, »Trpljenje«, »Binkošti« in »Ime Marijino«. Manzoniyevo »Vstajenje« je polno stare katoliške verske tradicije. Prav besede apostola Pavla: »Če Kristus ni vstal, je naša vera prazna« — so bile za Manzoniya tista odskočna vzmet, ki ga je opogumila, da je ustvaril lepo duhovno himno o zmagi življenja nad smrtjo.

Pesnik zna na enkrat način povezati zeleno živost narave z izrednim življenjskim Kristusovim metafizičnim dejanjem. Vstalega Kristusa primerja namreč s popotnikom, ki se ni ustrašil daljav poti, ki je pred njim. Odpočil se je v gozdu, kjer si je istočasno igrivo stresal z glave list, ki se je utrgal z veje.

Himnično, kot da bi donele silovite orgle vseh zemeljskih in nebeških cerkv, done verzi Manzonijevih »Svetih himen« v zmagoslavje Vstajenja: »Prav tako pokrov kamniti / proč z izdolbene votline / pahnili je ta Zmagoviti, / ko je duša spet iz temnine / predpekla ob Gospodu stala / in molčečemu dejala: / Vstani, jaz sem tukaj, glej.« —

Vedno znova, v pretekli dobi in danes, so se pesniki in pisatelji vseh krščanskih narodov skušali približati skrivnostim velikonočnega sporočila, na svoj način so ga izvorno podoživeli in često na utemeljen literarni način na novo predstavili.

»Na svojem križu Jagnje Ti premilo / si lok miru s krvjo, ki pomirila / je večnega Očeta jezo silno. / Je Tvoja žrtev, Jezus, njemu zadostila, ljudem ni treba več peklà se bati, / si mavrica, ki mir je potrdila«, je že na začetku 17. stoletja zapel sloviti španski dramatik in pesnik Lopez de Vega. Vedno znova se v številnih sonetih tega velikega mojstra španske besede pojavlja podoba grešne in izgubljene ovce, na katero potrpežljivo čaka ranjeni in križani Dobri Pastir v svoji neskončni milosti.

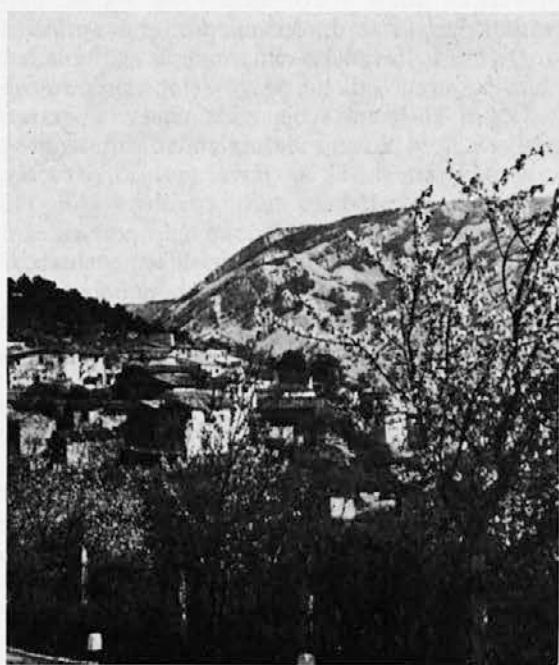
Naivno, a čisto in globoko, podoživeta vernost prvih krščanskih obdobij je razmahnila tiste oblikovalne sile, s pomočjo katerih so nastale izredno pronicljive in prepričljive velikonočne pesmi. Ze okrog leta 370 po Kristusu je Ambrozij napisal »Velikonočno himno«, v kateri imenuje vstajensko sporočilo »skrivnost brez primere«. Za Ambrozija, ki se v popolnem zaupanju globinsko sooča in spaja z bistvenim sporočilom krščanstva, je velika noč najčudovitejši praznik bivanja, najskrivnostnejša resnica bivanja. »Na lastni vrvi zdaj se grozna smrt obesi, / najvišje življenje umre, / da vsa bivanja v večno bivanje prevesi.« —

Adam iz Svetega Viktorja je avtor občudovane »Vstajenske sekvence«, v kateri poje, da ob veliki noči »ogelj hitro gori, voda se veseli, dan je čisto bel. Novo življenje se smeji, življenje

je strlo smrt; povesi meč, pusti nas naprej, v božjo milost naprej...«

Velikonočni praznik je tudi v novejšem času vedno znova vznemirjal pesnike in pisatelje. Eno najpomembnejših romunskih proznih del »Velikonočna sveča«, ki ga je že v 19. stoletju napisal Ion Luca Caragiale, pripoveduje v divjem, ekspresionistično pretiranem in naturalistično zdinamiziranim stilu o strahu »večnega Juda«, ki se v velikonočni noči ubrani morilčeve roke. V prepiru in samoobrambnem boju premaga napadeni židovski gostilničar Zibal morilca Gheorgeja in njegovo podlo roko, v ognju zažge kot velikonočno svečo. To v brutalnem naturalizmu sporočeno dejanje omogoči v strahu živečemu Židu, da se osvobodi negotovosti, sredi katere se nahaja. Sedaj lahko živi v varnosti in miru.

V tem romunskem proznem tekstu je seveda velikonočni motiv, tako kot velikokrat v svetovni literaturi, prepleten in povezan z mnogimi negativnimi predsodki o »izgubljenem ljudstvu Judov«, ki še izvirajo iz srednjega veka in so v ruskem in drugih pravoslavjih velikokrat naleteli na negativen odziv tedaj nerazgledanih vernikov. Velika noč služi kot atmosferski motiv in učinkovito tematsko sredstvo mnogim, tudi nekrščanskim, pisateljem pri ustvaritvi literarnega projekta. Znani francoski komunistični pisatelj Louis Aragon je tako na primer avtor pomembnega romana »Veliki teden«, ki je pre-

Pomlad v Bregu —
Zabrežec v ozadju Glinščica (Foto M. Magajna)

veden tudi v slovenščino. Aragon pripoveduje o Napoleonovi vrnitvi iz pregnanstva na otoku Elbi v velikem tednu leta 1815, ko je francoski kralj Ludvik XVIII. s svojimi ministri in lakaji, kolikor ga niso zapustili, na tragično-komičen način pobegnil iz Francije. Aragon je napisal zgodovinsko-filozofski roman, ki le časovno obkroža velikonočno temo. Vendar je Aragonovo pisateljsko izročilo, čeprav je predvsem le družbeno-kritično, nadčasovno privzdignjeno. Dogodki Aragonovega »Velikega tedna« namreč težijo v široko razvejano perspektivo novega osveščene in vstalega človeštva, ki se imenuje »nova bodočnost«.

Manj znano je, da je tudi sodobni poljski pisatelj Jerzy Andrzejewski napisal zanimiv roman z istim naslovom »Veliki teden«. Tudi tokrat se avtor samo obrobno dotika velikonočnega dogodka, po katerem je delo dobilo ime. Vendar je, kljub svobodnemu pisateljskemu načinu, ta poljski literarni »Veliki teden« bistveno povezan z izkušnjo hudega človeškega trpljenja, tako podobno Kristusovemu trpljenju v velikem tednu. Andrzejewski pripoveduje grozljivo zgodbo likvidacije varšavskega židovskega geta v drugi svetovni vojni na primeru trpke usode poljske Židinke Irene Lilien.

»Grški pasijon« slovitega grškega pisatelja Nika Kazantzakisa je bistveno krščansko napisana knjiga o trpljenju pogumnega grškega naroda v boju s Turki. Podoba pa je, da je simbol vstalega Kristusa, ki je v romanu vidno prisoten, vendarle nacionalistično patetiziran. Kristus pri Kazantzakisu ni le nedolžno in spokojno Jagnje, temveč se nenadoma pojavi v podobi silovitega Leva. Pisatelj ob tem prenovljenem, a problematičnem Kristusovem simbolu dobesedno pristavlja: »Pravičnost zmaga le tedaj, če je obožena!« Kljub temu Kazantzakis učinkovito pristavlja: »Kako naj Boga ljubimo? Tako, da ljubimo ljudi! Kako naj ljubimo ljudi? Tako, da jih peljemo na pravo pot! Katera je prava pot? Tista, ki vodi navzgor!«

Eno najpomembnejših novejših literarnih del z velikonočnim motivom je napisal sodobni grški pesnik Angelos Sikelianos. Njegova velika pesniška zbirka »Velika noč Grkov« je po avtorjevih besedah »spontan poizkus, pokazati kozmos religiozne podzavesti sodobnega človeka«. — »Vizijo kozmosa postavljam v krog izven časa in prostora, tja, kjer se nahaja podoba vsega bivanja. Dovršitev nadčloveške kozmične pojave, kot je bila Kristus, ne merim ‚po mesu‘, temveč po ‚duhovni potenci‘, ki za svojo uveljavitev potrebuje celotno človeško zgodovino...« Odločilni literarni zgodovinarji so mnenja, da je Sikelianosova epično-lirična pesnitev »Velika noč Grkov« eno najpomembnejših del sodobne svetovne krščanske literature. Meri se lahko le še z nekaterimi stvaritvami francoskega pesnika Paula Claudela, z Eliotovimi verzi in določnimi pesnitvami Wystana Hughga Audena.

Malo znano je, da je tudi svetovnoznani švedski dramatik August Strindberg leta 1901 napisal religiozno motivirano dramo v treh dejanjih, ki jo je imenoval »Velika noč«. Dejanje se odvija na veliki četrtek, petek in soboto in prikazuje trpljenje neke sodobne družine. Ta Strindbergova drama je odsev njegovega religioznega iskanja, ki je bilo v nekaterih obdobjih dramatičnega življenja zelo močno.

Ruski pisatelj Lev Nikolajevič Tolstoj je prav tako kot Fedor Dostojevski s svojim pisateljskim peresom vedno znova obkrožal bistveno religiozno vprašanja in dejanja. V romanu »Vstajenje« je klical po obnovitvi in samoizpopolnitvi novega, vstalega človeka in človeštva. To obnovitev je povezal s kritiko nerazrešenega socialnega stanja, ki ga je treba spremeniti.

Trpljenje križanega Božjega Sina je zlasti v srednjem veku rodilo vrsto tako imenovanih pasijonskih iger, ki so jih uprizarjali tudi na Slovenskem. Te pasijonske igre pa so bile znane tudi drugod po Evropi. Posebno priljubljene so

(Dalje na 8. strani)

Velika noč v svetovni književnosti

(nadaljevanje s 7. strani)

bile na nemškem prostoru. Igrali so jih na Bavarskem, ob Renu, v Frankfurtu, na Dunaju, na Tirolskem, v Švici, v Franciji, na primer v Arasu, a tudi v Parizu, v Španiji in drugod. Nič manj znane in priljubljene so bile velikonočne igre, ki so pripovedovale o Kristusovem velikonočnem vstajenju. Sprva so jih uprizarjali v latinskem jeziku, pozneje pa v jezikih evropskih krščanskih narodov. Prva velikonočna igra je izpričana iz dvanajstega stoletja iz španskega kraja Ripoll. Druge najstarejše velikonočne igre so uprizarjali v Holandiji, v Franciji, na primer v Toursu, a tudi drugod. Igrali so jih po vsem nemškem prostoru, v Podonavju in ob Severnem morju, na Tirolskem in na Koroškem.

Velika noč se je velikokrat pojavila tudi v delih slovenskih pisateljev in je bila zlasti pri Ivanu Cankarju ena vodilnih simboličnih religiozno-socialnih literarnih tem. Nič manj ni zanimala recimo islandskih literarnih ustvarjalcev. Hallgrimar Petursson je že leta 1666 objavil tako imenovane «Pasijonske psalme», v katerih je prikazal Jezusovo trpljenje in Kristusovo vstajenje. Prav ta islandska religiozna stvaritev je eno najpomembnejših verskih duhovnih dejanj evropskega 17. stoletja.

Ob veliki noči se narava čudežno prebudi iz zimske otrplosti. Topla sončna svetloba ogreje duše in srca ljudi, ki si žele novega, svetlega letnega časa, na katerega so tako dolgo sredi zimskega mraza in teme nestrpno čaali. Ali zato sploh še začudi morda malo znano dejstvo, da je bil prav krščanski praznik vstajenja že davno v preteklosti, ob nastajanju današnjih izoblikovanih narodnih literatur, ena glavnih ustvarjalnih spodbud. Etiopska književnost, georgijska književnost, Kopska in staroruska književnost, staroarabska in krščansko egiptovska književnost so samo nekateri primeri zgodnjega religioznega verskega ustvarjanja. Dokumenti vstalega človeškega duha ne obstoje le v grščini ali latinščini, temveč tudi v starofrancoščini. V Clermont-Ferrandu hranijo enega najstarejših francoskih rokopisov iz 10. stoletja. Imenuje se »Trp-

ljenje Kristusovo«. Stara španska, portugalska, italijanska ali angleška književnost je neločljivo povezana s tem osrednjim krščanskim praznikom in s tem osrednjim krščanskim verskim sporočilom. Tudi sodobni sovjetsko-ruski pisatelj in Nobelov nagrajenec Boris Pasternak se mu prav tako kot Aleksander Solženicin ni izognil. V romanu »Doktor Živago« je objavil pretresljive »Pesmi Jurija Zivaga«, polne človeškega trpljenja in svobodno doživetega religioznega hrepenenja. Ena od osrednjih pesmi se imenuje »Veliki teden« in govori o mogočni in upanja polni Besedi, ki na veliko noč pretrese ljudi, živali in stvari in jim sporoči, da je vstajenska sila premagala grozo in smrt življenja.

(Prva objava po oddaji v Glasu Nemčije, Koeln 1979)

—o—

V zadnjih dneh nezadržno raste vrednost ameriškega dolarja. Tako je 1. t.m. en ameriški dolar veljal v Italiji 912 lir, s čimer se je približal rekordu iz leta 1976, ko je veljal 914 lir.

NOVI POKRAJINSKI SVET SLOVENSKE SKUPNOSTI V TRSTU

V sredo, 26. marca, se je sestel novi pokrajinski svet Slovenske skupnosti na Tržaškem, izvoljen na kongresu 1.-2. marca letos, da iz svoje srede izvoli predsedstvo sveta in izvršni odbor.

Na osnovi sporazuma med predstavniki list je svet najprej izvolil predsedstvo pokrajinskega sveta, ki ga sestavljajo: Ivo Jevnikar - predsednik, Boris Gombač - podpredsednik, Antek Terčon - tajnik.

V novi izvršni odbor pa so bili izvoljeni: Drago Štoka, Miro Opelt, Mario Maver, Rafko Dolhar, Alojz Tul, Silvester Metlika, Marija Breclj in Boris Slama.

Za političnega tajnika je pokrajinski svet potrdil Zorka Hareja.

Na isti seji je pokrajinski svet ustanovil naslednje strokovne komisije: za pravne in urbanistične probleme, za šolstvo, za družbena občila, za sindikalna-gospodarska vprašanja, za ženska vprašanja ter za krajevne ustanove.

SSk v deželnem svetu v opoziciji

Deželno tajništvo Slovenske skupnosti se je 25. marca sestalo v Jamljah in razpravljalo o zadnjem razvoju dogovarjanj med strankami DC, PSI in PRI za sestavo novega deželnega odbora.

V zvezi s tem je tajništvo SSk po skrbni preveritvi stališč in predlogov za rešitev deželne krize, ki so upoštevali tudi enakopravno soudeležbo Slovenske skupnosti, z zaprepadenjem ugotovilo, da je prav socialistična stranka tista, ki je za svoje sodelovanje z desno strujo KD v novem deželnem odboru zahtevala izključitev SSk iz nove snujoče se večine deželnega odbora.

Če bo to stališče PSI dokončno potrjeno in uresničeno ob umestitvi nove deželne vlade v prihodnjih dneh, si SSk pridržuje popolno svobodo nastopanja in razkrinkanja vseh proti-

slovenskih izpadov s strani tistih, ki sicer izjavljajo, da so za enakopravno sodelovanje slovenske manjšine pri vodstvu naše narodnostno mešane dežele.

V skladu s tem tajništvo izjavlja, da bo SSk primorana preiti v opozicijo proti snujoči se večini na deželi.

—o—

V Beogradu so v sredo, 2. t. m., podpisali novo pogodbo o gospodarskem in trgovinskem sodelovanju med Evropsko gospodarsko skupnostjo in Jugoslavijo. Pogodba velja za nedoločen čas. V okviru finančnega sodelovanja bo EGS prispevala v 5 letih 230 milijard lir predvsem za gradnjo nove avtoceste od jugoslovansko-avstrijske meje na severu do meje z Grčijo na jugu. Nova pogodba je tudi v popolnem skladu z gospodarsko vsebino osimskega sporazuma.

880-1980 Sveti Metod tretjič v Rimu: prva ali tretja slovenska metropolija?

Letos poteka 1.100 let, odkar se je sv. Metod, panonsko moravski oziroma tedaj le še moravski metropolit odpravil v Rim, kamor je bil poklican zaradi obtožb svojih nasprotnikov, predvsem bavarskih škofov, pa tudi zaradi nasprotovanja moravskega kneza Svetopolka. Metoda je na poti spremljal knezov svetovalec Zemižin.

V Rimu se je Metod opravičil vseh obtožb krivoverstva pred papežem Janezom VIII., in sicer z zares sijajnim zagovorom. Toda njegova obramba pravovernosti je bila tokrat mnogo težja kot leta 868, ko sta bila v Rimu skupaj z bratom Cirilom in je tedaj vso rimsko javnost prevevala hvaležnost obema bratoma, ker sta bila v Rim prinesla svetinj papeža Klementa.

Metod je v obrambi staroslovenskega bogoslužja pokazal tudi tokrat izredno osebno veličino in diplomatsko spretnost. Na Svetopolkovo željo pa je papež ob tej priložnosti posvetil za škofa v Nitri spletarskega bavarskega duhovnika Vihinga, kateremu pa je ukazal, da mora biti povsem pokoren

svojemu nadškofu Metodu. Vihing se tega ni držal in je nenehno rovaril proti svojemu nadškofu in proti staroslovenskemu bogoslužju na Moravskem, tako da je odločilno pripomogel k zatrtju tega bogoslužja po Metodovi smrti (885).

Kot že omenjeno, označujejo viri svetega Metoda v tem času za moravskega nadškofa. Toda, ko je bila škofija leta 869 ustanovljena in je leta 870 zaživela, je bila panonsko-moravska. Žitje sv. Metoda poroča, da je papež Hadrijan II. leta 869 poslal Metoda s poslanico k panonskemu knezu Koc'u. V tej poslanici naznanja papež knezu predlog o ustanovitvi panonske nadškofije in zaključuje:

»Sprejel pa ga je Kocel z veliko častjo in ga zopet poslal k apostoliku in dvajset mož, odlične ljudi, da bi ga posvetili v škofa v Panonji, na prestol sv. Andronika, kar se je tudi zgodilo...«

Prof. Franc Grivec, najbolj priznani ciriloslovec, pravi takole v svoji odlični knjigi »Sv. Ciril in Metod« (Celje 1963, str. 96):

Tako je bila na koncu leta 869 a'i 870 ustanov-

ljena panonsko-moravska nadškofija pa svoji zgodovinski cerkvenopravni podlagi pravzaprav panonska, po večini vernikov panonsko-moravska, nazadnje po Koclovi odstavitvi pa le velikomoravska. Papež Janez VIII. je Metoda še leta 879 imenoval le panonskega, leta 880 pa že samo moravskega nadškofa.

Tako v pismu Metodu z dne 14. junija 879: »Reverendissimo Methodio archiepiscopo Pannoniensis ecclesiae...«

V pismu, poslanem junija 880 knezu Svetopolku, pa: »Confratre nostro Methodio reverendissimo archiepiscopo sanctae ecclesiae Moravenis...«

Cerkvenopravna podlaga te nadškofije je samo panonska in sicer kot naslednica starokrščanske škofije v mestu Sirmium (danes Sremska Mitrovica), ki jo je ustanovil sv. Andronik, leta 582 pa so jo uničili Avari. Stara nadškofija v Sirmiju je tako prenehala. Sirmium je bil sicer na obrobju Panonije; danes se ta kraj nahaja že med srbskim in hrvaškim ozemljem, toda to v ničemer ne spremeni tedanji nadškofiji njenega panonskega značaja. Spodnja Panonija s knezom Koclom na čelu pa je bila takrat slovenska kneževina, s središčem v Blatenskem Kostelu, kjer je bil knezov dvor in kjer je tudi Metod sprva bival, preden ga Bavarci niso odpeljali in zaprli v Ellwangenu. Po letu 874,

Žgoč problem: pomankanje družabnosti

Vsakdo, ki ima družino, ve, kako hud problem je v naših narodnostno mešanih krajih prekrbeti otrokom slovensko družino. Tu nimamo v mislih slovenske šole, kjer lahko pridejo otroci v stik z drugimi otroki. Toda popoldnevi so dolgi, otroci bi se radi igrali in se nimajo s kom. Ne le, da žive slovenske družine v Trstu raztreseno in včasih daleč narazen. Vzroki so še drugi in med njimi neka čudna zaprtost mnogih slovenskih družin pred stiki z drugimi družinami. Vsakdo hoče, da ostane njegov dom čimbolj nemoten, noče obiskov, noče, da bi prihajali drugi otroci v hišo in zato tudi svojih ne pusti nikamor. Delno je temu vzrok tudi strah, da se ne bi otrokom med igro na kakem drugem domu, v kaki drugi hiši ali na kakem tujem dvorišču kaj zgodilo, še bolj pa strah, da bi moral v zameno tudi sam kdaj sprejeti v goste druge otroke in si za nekaj ur prevzeti odgovornost zanje. Do neke mere je morda v tej odljudnosti vzrok tudi socialni predsodek. Naši ljudje se branijo stikov z ljudmi, o katerih mislijo, da so po svojem socialnem položaju nižje od njih, ne branijo pa se seveda stikov in prijateljstva z bogatimi, toda ti navadno tudi ne silijo v družbo z revnejšimi oziroma socialno nižje stoječimi. Tako trpijo otroci zaradi osamljenosti. To je vzrok, da jih prej ali slej zanese v tujejezično družbo in s tem je pogosto že napravljen prvi korak v asimilacijo. Zaradi take družbe potem mnogo slovenskih otrok po slovenski osnovni šoli nadaljuje šolanje v italijanski srednji šoli ali pa jih vpišejo starši že po slovenskem otroškem vrtcu v italijansko osnovno šolo.

Osamljenost pa tlači veliko mladih Slovencev in Slovenk tudi v letih dozorevanja in celo mladost. Mnoga slovenska dekleta kljub svoji zavedenosti ne morejo navezati stikov s sebi primerno mlado slovensko družbo, v kateri bi lahko našla zaročenca, in tako so prisiljena, da prej ali slej sklenejo bližje poznanstvo in nato zakon s kakim fantom druge narodnosti. Isto se dogaja mnogim slovenskim fantom. Ne pride zadosti v stik s slovenskimi dekleti. Tako se končno poroči s ka-

kim dekletom druge narodnosti. Mnoga resnično simpatična in celo zelo lepa slovenska dekleta ostanejo zaradi take osamljenosti vse do 23., 24. ali 25. leta brez fanta, nakar jih zagrabi prava, psihološko zelo razumljiva panika, da bodo ostale samke, in sprejmejo dvorjenje tudi dvajset let starejših, celo poročenih moških slovenske narodnosti, ki jih spoznajo morda v slubi. Tako si naprtijo hude probleme, mnogi jih obsojajo, a resnični krivec je samo občutek osamljenosti in strahu, da bo šla mladost mimo njih, ne da bi doživele ljubezen. In zares je mnogo zelo simpatičnih in lepih deklet, ki ostanejo neporočene, ker niso imele priložnosti, da bi spoznale primerne slovenskega partnerja, vzgoja pa jih odvrča od tega, da bi si poiskale prijatelja oziroma moža v tujenarodnem okolju.

Zdi se, da nihče ne posveča pažnje temu problemu, ki pa je za mlade hud problem. Nihče ne skrbi za to, da bi omogočal ali celo organiziral srečanja, na katerih bi se mladi Slovenci in Slovenke na Tržaškem in Goriškem neprislusno spoznali med seboj in postali prijatelji. Koliko mla-

dih slovenskih družin bi se lahko ustvarilo na ta način. Ni plesov za mlade Slovence, ni več prijetnih izletov, kakršne so mladi prirejali celo v času fašizma. Če se kaka družba kam odpravi, gre navadno samo za take, ki se poznajo že od prej in so že razdeljeni po parih, še bolj žalostno pa je, da gre skoro vedno za skupinice, ki pripadajo istemu socialnemu okolju. Celotni pevski zbori so vedno bolj samo moški ali samo ženski, tako da se tudi tam fantje in dekleta ne morejo spoznati med seboj. Včasih so se spoznavali in zblíževali tudi pri prosvetnem delu in pri vajah za igre, kar pa je zdaj skoro povsem zamrlo.

Slovenske organizacije nimajo več nikakega čuta in smisla za ta zelo človeški problem mladih. Na vse mogoče mislijo, samo ne na družabnost mladih. Tudi tu se kaže, da smo Slovenci mrzli, samotarski tipi; vsakdo ždi v svojem kotičku in si ga skuša opremiti kar najbolj udobno, pri tem pa se ne briga za druge, kvečjemu za take, od katerih pričakuje kakih koristi ali pa misli, da si bo zaradi poznanstva z njimi povečal svoj ugled.

Dejstvo je, da je problem osamljenosti najhujši in najbolj bridki problem mnogih slovenskih otrok in že odraslih mladih na Tržaškem in Goriškem in to ne po njihovi krivdi, ampak po krivdi odraslih.

Premajhna pokopališča v goriških vaseh

V nekaterih goriških vaseh postajajo domača pokopališča iz dneva v dan nezadostna; število pogrebov narašča, občina ne poskrbi za razširitev in tako pride dan, ko ni več prostora za nove grobove. Taka dva primera lahko zabeležimo v Štandrežu in v Pevmi. V Štandrežu je že več časa stanje precej kritično, Štandrežci so že večkrat protestirali pri občinski upravi, ki se pa zmeraj izgovarja, da je treba počakati na odobritev variante k regulacijskemu načrtu, to je sicer res, vendar na variante bi lahko mislili poprej; pred časom so mislili to pokopališče prenesti na glavno, na Tržaško cesto, in zato je bilo precej negotovosti. Nekaj podobnega je bilo tudi v Pevmi, kjer so računali, da bodo pokopališče ravno tako

kot v Štandrežu prenesli nekam drugam ali celo ukinili in zgradili nekaj novih pokopališč, ki bi bila skupna več vases. To je vse odpadlo, pevmsko pokopališče bo ostalo, kjer je, vendar tudi tu se sedaj postavlja vprašanje premajhnih površin; zgleda, da je prostora za še dva ali kvečjemu tri grobove. Vendar bi se dalo vprašanje kar precej enostavno rešiti; rajonski svet in številni domačini predlagajo, naj bi za razširitev uporabili zemljišče, ki je že občinsko in tik sedanjega pokopališča na severni strani, treba pa bi bilo dvigniti teren, nasuti nove zemlje in zgraditi obrobni zid. Verjetno se ne bodo tu izgovarjali, da morajo čakati variante... treba je samo malo dobre volje in jasne odločitve.

ko Bavarci odstranijo kneza Kocla, pa stoluje Metod v moravskem Velehradu.

Nadvse pomemben je podatek, da se nadškofija tudi potem še vedno naziva »panonska« (do 879), tako močna je torej njena panonska cerkvenopravna podlaga. In ista pravna osnova se ni spreminila tudi potem, ko je bilo leta 880 v papeževem pismu imenovana zgolj »moravska«. Ker je bila končno Spodnja Panonija slovenska kneževina, je panonski in slovenski značaj te nadškofije toliko trdnejši.

Gre potemtakem za prvo slovensko metropolijo in za prvega slovenskega metropolita v osebi sv. Metoda in ne za nekakšno nejasno »slovensko« nadškofijo, kot se večini naših piscev še prerado zapiše. Da je danes ozemlje nekdanje Spodnje Panonije večinoma madžarsko ter deloma srbsko in hrvaško, ne more v ničemer predrugačiti tega dejstva. Pa tudi slovensko panonskemu značaju metropolije ni mogoče oporekati zaradi pravnega nasledstva prvotne neslovenske starokrščanske nadškofije v mestu Sirmium, ker bi danes na isti način lahko spodbijali tudi veljavnost naslova pomožnih škofov, ki so pravno škofje že davno zamrlih škofij.

Določeni krogi na Slovaškem oporekajo sicer slovenskemu značaju Spodnje Panonije, češ da je

bil prvi panonski knez Pribina slovaškega porekla, ker je pribežal v Panonijo iz Nitre. Slovaškega porekla je bil po očetu potemtakem tudi knez Kocel. Toda prebivalstvo je bilo v Panoniji v veliki večini slovensko, okrepljeno z naseljenci iz Karantanije po porazu Avarov. Panonska oziroma panonsko-moravska nadškofija bi bila lahko z narodnostnega vidika kvečjemu skupna Slovincem in Slovacom, saj tedaj med enim in drugimi (Slovaki so istoletni z Moravani) ni bilo bistvene jezikovne razlike. Okoli leta 900 so kneževino Moravsko in s tem tudi nadškofijo uničili Madžari.

Druga slovenska nadškofija oziroma metropolija, slovenska »de facto« in ne »de iure« nastane leta 1751, ko se za avstrijski del Oglejskega patriarhata ustanovi knezonadškofija v Gorici. Obsega vse slovensko ozemlje do reke Drave, do stare cerkvene meje med Solnogradom in Oglejem, torej veliko večino slovenskega narodnostnega ozemlja. Metropolija v Gorici pravno (de iure) ni ustanovljena kot »slovenska«, je pa to dejansko (de facto): v veliki večini je njeno ozemlje slovensko, vodijo jo slovenski knezonadškofje — metropolit, odlične osebnosti v dušnopastirskem in narodnostnem pogledu (kardinal Missia, nadškof Sedej...)

Po vsem tem je res nerazumljivo, da se zgodovinsko ne utemelji slovenskega značaja niti goriš-

ke niti panonske nadškofije oziroma metropolije in se danes razpravlja o ljubljanski kot »prvi« slovenski nadškofiji — metropoliji, ki pa tudi nima v naslovu izrecnega naziva »slovenska« in tudi ne obsega vsega slovenskega ozemlja, temveč samo onega v republici Sloveniji.

V nekih člankih je bilo sicer že večkrat omenjeno, da Rim skoraj vse do danes ni za Slovence ustanovil posebnega cerkvenega središča. Taka središča so bila namreč za narodnokulturni in duhovni razvoj določenega naroda izrednega pomena.

To dejstvo sicer drži, toda takšno gledanje je v svojem bistvu kljub temu zgrešeno. Res je, da sta Oglej in Solnograd krčevito vztrajala na razmejitvi na Dravi (812), mogoče bolj iz tvarnih kot pa duhovnih razlogov in da Rim na tako razmejenem slovenskem ozemlju ni ustanovil pisebnega samoslovenskega cerkvenega središča. Toda upoštevati je treba tudi to, da je narodnostno (jezikovno) gledanje komaj pojav prejšnjega stoletja, in je za poprejšnja stoletja nesmiselno pričakovati bodisi od Rima bodisi od koder koli kako narodnostno pravičnost v jezikovnem pogledu. Cerkev pa je vendarle odigrala svojo nenadomestljivo vlogo v razvoju ter duhovnem in kulturnem napredku slovenskega naroda.

Velika noč in folklora

Z Veliko nočjo je bilo povezanih nekdanje veliko ljudskih šeg in obredov, ki so segali v sivo davnino, nekateri gotovo še v poganski čas. Velikonočne folklorne šege se po svoji pestrosti in obilju sicer ne morejo meriti z božičnimi, vendar so vseeno bogate in poetične ter so še pred nekaj desetletji prispevale k temu, da je slovensko ljudstvo občutilo veličastnost in veselje tega praznika. V teh šegah se je mešalo versko in posvetno, krščansko in predkrščansko, domače izvorno in prevzeto od drugod. V zadnjem času je marsikaka stara velikonočna šega že izumrla, delno pod vplivom spremenjenih razmer delno pod vplivom ideologij in pomeščanja ter porabništva, ali pa je na tem, da izumre. Za nekatere niti ni posebna škoda, če gredo v pozabo, posebno ne za tiste, ki so izvirale iz praznoverja. Toda kar zadeva druge, ki imajo globok simbolni pomen, kot npr. pirhi, bi bilo zelo škoda, če bi izumrle. To bi pomenilo resnično obubožanje slovenskega življenja in zmanjšanje življenjskega veselja.

Koliko veselja namreč povzročajo v vsaki slovenski hiši, ki je vsaj še nekoliko navezana na slovenske tradicije, ravno pirhi! Ponekod na Slovenskem jim pravijo tudi pisanke, posebno na Štajerskem. To je ena naših najbolj starodavnih tradicij in zdi se celo, da je še iz predkrščanskega časa, kajti obredno jajce je pomenilo že v starem veku pri raznih narodnih simbol neuničljivosti življenja. Kakor se izvali

Sempolaj - Vodnjak pred cerkvijo (Foto Magajna)

pišče iz jajca, tako se vedno spet prebudi življenje, narava, iz navidezne smrti pozimi. Krščanstvo je dalo pirhom simbola Velike noči, Jezusovega vstajenja in končnega vstajenja vseh ljudi od smrti.

To pa je še en dokaz, kako je krščanstvo po pokristjanjenju Slovencev prevzelo vse najgloblje tradicije in šege ter jih ohranilo s tem, da jim je dalo krščanski pomen. To je storilo verjetno najprej arijansko krščanstvo, ki je prišlo k Slovincem od Gotov, ti pa so prevzeli pirhe kot simbol od bizantinskega krščanstva. To dokazuje že beseda pi-

sanka, ki se ne nanaša na »pisanost« (barvitost) pirhov, ampak na njihovo popisano s simbolnimi znaki in barvami. Beseda pisati pa je gotskega izvora. Pisanke (in tudi izraz) najdemo predvsem pri narodih, ki prebivajo na ozemljih, kjer so bivali svoj čas pokristjanjeni (arijski) Goti, od Ukrajine do Slovenije, čeprav se je s časom velikonočno jajce razširilo skoro po vsej Evropi. V Sloveniji so znali nekdanj in verjetno znajo še danes najlepše barvati in krasiti pisanke v Beli krajini, pa tudi v Slovenski krajini (Prekmurju). Povsod pa so jim dajali velik pomen kot simbol Velike noči in imele so glavno vlogo pri velikonočnem »žegnu«. Otroci so bili presrečni, če so dobili v dar lepo barvano ali celo z risbo okrašeno pisanko. Zaljubljeni so se medsebojno obdarovali s pirhi. Razvile so se razne igre s pirhi, kot npr. »hókanje« (sekanje) pirhov s kovanci. Kdor je znal spretno zadeti pih na tleh ali v roki soigravca s kovancem, da se je zasadil vanj, je bil pih njegov.

K šegam velikonočnega tedna je spadalo tudi »raglanje«. Ráglja je bila nekak klopotec, ki je nadomeščal mašni zvonec, ko so šli zvonovi v »Rim«, t.j. ko so morali umolkniti (za Veliki petek in soboto do vstajenjske procesije). Toda ragle niso uporabljali samo pri obredih velikega petka in sobote v cerkvi, »raglali« so na vse pretege tudi otroci zunaj, okrog cerkve in doma. Seveda pa ne v hiši, ker je šlo klopotaanje ragel preveč skozi ušesa. Raglati so smeli samo na dvorišču.

Lepa folklorna velikonočna obreda sta bila raznašanje blagoslovljenega ognja po hišah in trosenje lupin od pisank (pirhov) okrog hiše in vrta, da bi blagoslovljene lupine odvrčale kače od domačij.

Najlepši in najpomembnejši šegi, izraza resničnega velikonočnega veselja, pa sta bila »žegen« in vstajenjska procesija. Z »žegnom« so imele veliko veselja žene in dekleta. Vsaka je želela nesti pirhe in druge velikonočne dobrote k blagoslovu v kar najlepšem in največjem pisanem jerbasu, prekitem s krasnim vezanim belim prtom. Lepo je bilo videti praznično oblečene ženske, ki so slovesno nesle na glavi jerbasa k blagoslovu jedi v cerkvi ali pri kaki kapeli, marsikje kar kje sredi polja. Nazaj grede pa so dekleta hitela, kajti na pol zares in napol za šalo je veljalo, da se bo tista, ki bo prva pritekla domov z jerbosom, prva poročila.

Vstajenjska procesija je bila pozno popoldne; šla je od kapele do kapele po vasi in po polju. Bil je čudovit pogled na dolgo procesijo. Duhovnik je stopal pod »nebo«, t.j. pod baldahinom, ki so ga nosili postavni možje. Ta čas je bila v hišah dedna. Prav takó nošenje cerkvenih bander, ki so vihrale v vetru. Otroci so prvi šli v procesiji, nato dekleta, fantje, moški in žene. Po stanóvih pa ni bilo nobene razlike. Tam se je čutila vaška srenja kot ena sama skupnost. Petje velikonočnih pesmi je odmevalo po vasi in med hišami in ministranti so na vso moč zvonili z zvonci, ki so prišli iz Rima, t.j. iz prisilnega molka velikega petka.

Na velikonočno jutro so pri vsaki hiši jedli za zajtrk najprej žegen, navadno po prvi maši. Gospodinja je narezala na velik pladenj blagoslovljeno potico, beli kruh, šunko, klobase in pirhe, nato so vsi posedli okrog lepo pogrnje-

ne mize. Seveda ni smel manjkati hren. Celotroci so ga z veseljem devali v usta, čeprav je pekel in so se jim solzile oči. Velikonočni hren je bil pač nekaj posebnega. Žegen je združil družino kakor redkokdaj in ustvaril v hiši resnično praznično ozračje. Vsakdo je lahko jedel velikonočne jedi, kolikor je mogel.

Na velikonočno nedeljo ni šel nihče nikamor na obisk. To je veljalo za skrajno nesporodno. Velikonočni ponedeljek pa je nasprotno veljal za dan obiskov. Gospodar je napregel lepo »poštriglane« in okrtičene konje, da so se kar svetili, v koleselj, praznični voz, podoben kočiji, spravil nanj ženo in otroke ali stare starše, in odpeljali so se na obisk k »žlahti« ali prijateljski družini v kako sosedno vas.

Če že ne vse, pa bi bilo dobro ohraniti vsaj najlepše in najbolj pomenljive od teh starih velikonočnih šeg, tako da bo Velika noč tudi zanaprej ostala na Slovenskem, od Slovenske krajine in Koroške do Tržaškega, praznik resničnega in globokega veselja.

Iz Goriške

NOVI URNIKI TRGOVIN

Z legalno uro, to se pravi s prihodnjim tednom bodo nastale nekatere spremembe tudi v urnikih trgovin. Stopil bo v veljavo poletni urnik, ki pa ne bo enak za vse trgovine. Tiste z raznovrstnim blagom bodo odprte od 8.30 do 13. in od 16. do 19.30 vsak dan razen ob ponedeljkih, isti urnik velja za cvetličarne, ki pa so zaprte ob ponedeljkih in sredah popoldne. Jestvine bodo imele sledeči urnik: od 8.20 do 15. in od 16.30 do 19.30, zaprte bodo ob ponedeljkih in sredah popoldne. Mesnice od 7.30 do 13. ob sobotah in prazničnih viglijah tudi od 16.30 do 19.30. Pekarne in mlekarne bodo odprte od 7. do 12.30 in od 17.30 do 19.30. Trgovine z raznovrstnim orodjem (železnine, gradbeni in električni material, nadomestni deli, radio-ty) so odprte vsak dan od 8.30 do 12.30 in od 15.30 do 19.30; za tedenski počitek si lahko izberejo ponedeljek ali soboto.

Dr. Štoka vprašuje...

Deželni svetovalec Slovenske skupnosti je naslovil na deželni odbor vprašanje v zvezi z oddajo, ki je bila na sporedu radia Trst-A v nedeljo, 30. marca ob 14.10. Svetovalec Štoka v svojem vprašanju opozarja, da je odaja smešila katoliško vero in njene tradicije ter hkrati žalila naravna, verska, moralna in zgodovinska čustva velikega dela sloveskih poslušalcev katoliške vere. Zato deželni svetovalec vprašuje deželni odbor, kakšne korake namerava narediti pri ravnanju teljstvu tržaškega sedeža RAI, da se ugotovi odgovornost avtorjev oddaje in da podobne oddaje ne bi ponovno prišle na spored. V svojem vprašanju svetovalec Štoka pravi, da ne gre samo za spoštovanje verskega prepričanja državljanov, temveč tudi za spoštovanje doolčil republiške ustave, demokratičnega in pluralističnega sistema naše družbe in za pravico, da sredstva množičnega obveščanja ne smešijo državljanov.

Vstajenje kot osišče in središče življenja

■ nadaljevanje s 1. strani

sonc, ki so tisočkrat večja od našega majhnega zemeljskega Sonca. In vendar je prav velikonočno sporočilo tisto, ki v nesmisel neskončnega veselja prinaša smisel duhovnega bivanja. Zemlja je resda le obrob in neznamen planet, a vendar je to duhovljen planet, planet življenja, ki ga je preplavila topla vstajenska božja beseda, močna in lepa beseda večnega življenja, ki je v misteriju Kristusovega velikonočnega vstajenja doživelo svojo smiselno potrditev.

Tu, v vstajenskem dogodku, je osrednje osišče in središče človeškega in zemeljskega življenja za vse kristjane, ki so to že v zgodnji krščanski dobi globinsko doumeli. Zakaj Beseda, ki je bila v začetku in pri Bogu in ki je bila Bog, kot stoji v evangeliju po Janezu, in po kateri je vse postalo, ta Beseda je postala meso in je med nami prebivala. Videli smo njeno slavo, slavo, polno milosti in resnice. Bog-človek, ki je prebival med nami, je bil in je tisti Odrašenik, ki nas iz Jaspersovega »strahu, ki pada na vse« vedno znova popelje iz kozmične izgubljenosti v svetlobo trajajočega Vstajenja.

Duhovno razumljena Ljubezen do tega življenja, radikalna ljubezen do vsega, kar biva, živi in poje in cvete in noče umreti, tisto, kar je veliki kristjan in mislec Albert Schweitzer imenoval »spoštovanje do bivanja«, je ključna gibalna zmet velikonočnega sporočila. Šele v radikalno razumljeni Ljubezni do vsega bivanja, šele v radikalni zaščiti celotnega življenja, usodno zažari totalna resnica Jezusovega sporočila, ki bi, ko bi mu globalno sledili, negativne sisteme sveta dobesedno vrglo z vseh tečajev in grozo, krivico in smrt, zatiranje in ubijanje, zaničevanje in preganjanje, lakota in obup, kot znake nečloveškega in neduhovnega stanja pometlo s sveta. Vendar človeštvo nikoli ni moglo popolnoma slediti radikalni Kristusovi vstajenski resnici. Zato tudi tako radi govorimo, da Kristusu samo sledimo, da se približujemo njegovemu sporočilu, da ga po svojih skromnih močeh uresničujemo zase zdaj in v bodočnosti.

Vstajensko sporočilo nas bistveno zavezuje. Njegova resnica ni le resnica krajev in prostorov izven časa in prostora, večnega bivanja onkraj smrti tega življenja. Vstajensko sporočilo nas namreč zavezuje za tukaj, za to naše zemeljsko življenje. Zavezuje nas v nova dejanja in v nova spoznanja. Zavezuje nas v stremljenje, da ta svet ni dokončen, temveč potreben izboljšav in popravil. Zavezuje nas v hrepenenje po radikalno doživeti Ljubezni Vstajenja. Zavezuje nas v radikalno zaščito vsega bivanja, ki bi pravilno doumljena in razumljena ustvarila tisto hipotetično Božje kraljestvo na Zemlji, o katerem so vedno znova sanjali, se zanj borili in zanj umirali veliki misleci starega in novejšega časa, teologi, arhitekti duhá in dejanja, veliki svetniki in kristjani.

- Ben, Jakec, kaku bo zdej? Kej bomo mogli spet predložet tisto našo globalno zaščito, ke jemamo spet novo vlado?
- Ne, Mihec, zdej še ne bo treba. Zatu ke tista globalna zaščita gre u parlament jn taku še zmiri velà ta stari predlog. Za začent na novo moremo počakat, de bojo volitve jn de bo zvoljen nov parlament. Taku jemamo še cajt.
- A taku. Ma vselih jest mislem, de more bet vre dosti naše karte u Rimi od teh globalnih zaščit. Zatu ke vsaki bot, ke kej predložejo, jeh je več hkrati. Zatu ke predlagajo komunisti, pole socialisti, pole Slovenska skupnost jn pole S.K.G.Z. Kej si ti kej prešteu, kolko globalnih zaščit smo vre poslali u Rim?
- Ma prou ti ne bi znou povedat. Zatu ke mi nikoli ni padlo u glavo, de be jeh šteu ma vselih mislem, de jeh more bet vre an lep kep. Jest be reku, de jeh more bet več ku za ano karjolo.
- Tudi jest be reku. Zatu ke tisti predlogi jemajo zmiram dosti aneh paragrafov: jn za šule, jn za dvojezičnost, jn

za gledališče, jn za sodnijo. Znaš, kej je meni padlo u glavo? Ze ke se vide, de tu s temi predlogi gre kar naprej, de je tu ana stalna reč: kej ne bi nardili ku ano udruženje za predlaganje predlogov za globalno zaščito slovenske manjšine u Italiji? Be jemela lahko tudi siglo: U.P.P.G.Z.S.M.I.

- E ne, tu je predougo. More bet bol kratko. Ma lahko be nardili ku an konkurz za tiste, ke se zmislejo ano bol kratko jemé. Narprej be zbrali ano žirijo jn ta be pole zbrala ta lepše jemé jn, se zna, be dala tudi nagrado jn be bla lahko strašno lepa ceremonija.
- Ma be mogla bet u Kulturnem domi.
- Se zna. Ki pej! Jn bo mogu bet tudi an kulturni del ses peuskem zboram jn ane dva recitatorja od gledališča jn an scenograf za zrihtat oder.
- Ma ano tašno udruženje ne be moglo jet naprej brez stalnih deloucou.
- Se zna. Za pisat vse tiste predloge be mogli vzet u službo ano tipkarico.
- Ena be blo premalo. Be mogle bet vsaj dve, zatu ke be blo dosti dela. Jn pole be mogu bet an direktor, an referent za tisk ...
- Posluš: ma kej se ne be lahko zgodilo, de be parlament, magari po pomoti, res naredu tisti zakon od globalne zaščite? Kej pej pole?
- Ne stoj se bat. Poslanci jemajo drugo po glavi koker se jajcat sez majnšinami. Jn tudi če bi res nardili tisti zakon, se ne bi neč menjalo. Zatu ke pr nas zakoni niso miga zatu, de be jeh pole denili u prakso. Mi be pej lahko nardili udruženje za uveljavitev zakonskih določil od globalne zaščite. Jn tisto bojo pej morbet vidli od naših otrok otroci.
- Znaš kej: mi nardimo narbol pametno, če voščemo našim braucem ane vesele velikonočne praznike jn lepo vreme.
- Tu viš je ana pametna beseda.

Okrogla miza o slovenščini pri nas

V sredo, 26. marca, je bila v Dijaškem domu v Gorici nadvse zanimiva debata o slovenščini pri nas v zamejstvu; okroglo mizo, na kateri so sodelovali Vlado Klemše, Živa Gruden, Karlo Černic, Albin Sirk, Marko Kravos, Sergij Lipovec in Miroslav Košuta, sta priredila mladinski center in komisija pri SKGZ za uveljavljanje slovenskega jezika. Debate se je udeležilo lepo število občinstva, ob skromni prisotnosti tistih, ki bi jim moral biti jezik še posebej pri srcu, to se pravi učitelji in profesorji. Prisotne je najprej pozdravil časnikar Vlado Klemše, ki je nanizal vrsto perečih vprašanj v zvezi z razvojem in vzgojo našega materinega jezika; zlasti se je zaustavil ob poučevanju slovenskega jezika na naših šolah in ugotovil, da je jezikovna vzgoja precej pomanjkljiva. Karlo Černic je analiziral nekatere važne aspekte v zvezi z metodami pri poučevanju jezika, govoril je tudi o vprašanjih narečja in o pomenu, ki ga ima jezik pri splošnem izobraževanju. Družbene značilnosti je v svojem posegu omenila Živa Gruden in osvetlila vprašanja jezika v dvojezičnem okolju. Dejala je, da moramo gledati na jezik kot na komunikacijsko sredstvo in se

rešiti določenih »romantičnih predznakov« ter prebiti stanje nezadostnosti jezika. Profesor Albin Sirk je spregovoril o naših šolah in vprašanjih jezikovnega bogatenja; zaustavil se je tudi ob vprašanju učbenikov, ki so še vedno pomanjkljivi, in o potrebi, da bi bile diplome slovenskih fakultet priznane tudi v Italiji. Sergij Lipovec je obrazložil naloge komisije za uveljavljanje slovenskega jezika, ki naj skrbi, da bi prišlo do čim večje uveljavitve našega jezika v javnosti, kjer je slovenski jezik še vedno zapostavljen.

Marko Kravos je poudaril potrebo po strokovnjakih, ki naj bi se specifično ukvarjali z jezikovnimi problemi. Miroslav Košuta je spregovoril o občutljivosti do našega jezika in poudaril, da je stanje precej zaskrbljujoče. Omenil je nekatere osebne izkušnje in se zavzel za to, da bi naša občila čim bolj skrbele za čistost materine govornice. Okrogla miza je bila nadvse važna, saj so se obravnavala številna vprašanja v zvezi s stanjem in potrebo po izboljšanju slovenskega jezika pri nas v zamejstvu in z njegovo uveljavitvijo v javnosti. Upajmo, da se bo o tem prašanju še razpravljalo in učinkoviteje ukrepalo.

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 6. aprila, ob: 8.00 Poročila, 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Sv. maša iz župne cerkve v Rojanu; 10.30 Nediški zvon, oddaja o Benečiji; 11.00 Mladinski oder: »Klicpo očetu«. Radijska igrice; 11.35 Nabožna glasba; 12.00 Narodnostni trenutek Slovencev v Italiji; 12.30 Glasba po željah; 13.00 Poročila; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Glasba po željah; 15.00 »Radii Klopotaca«, variete Radijskega odra. Sport in glasba ter neposredni prenosi iz naših prireditev; 19.00 Poročila.

■ PONEDELJEK, 7. aprila, ob: 8.00 Poročila; 8.30 Narodnozabavna glasba; 11.00 Mladinski oder: »Sovica Oka«; 11.40 Črnske duhovne pesmi; 12.00 Velika noč v naših krajih; 13.00 Poročila; 13.20 Letošnja revija »Primorska poje«; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Otroško okence: »Zdaj pa zapojmo«; 14.30 Roman v nadaljevanjih — Miguel Cervantes de Saavedra: »Veleumni plemič don Kihot iz Manče«; 15.00 Glasbeni ping pong; 17.00 Mi in glasba: Ljubljanski baročni trio v palači Attems v Gorici; 19.00 Poročila;

■ TOREK, 8. aprila, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Jutranji almanah; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Oddaja za otroški vrtec; 11.30 Nasveti, paberkovanja, zanimivosti; 12.00 Kulturni dogodki in Četrtekova srečanja; 13.00 Poročila; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Odraslim prepovedano! 15.00 Glasbeni popoldan za mladino; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba: Ljubljanski baročni trio v palači Attems v Gorici; 19.00 Poročila.

■ SREDA, 9. aprila, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Jutranji almanah; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.45 Oddaja za prvo stopnjo osnovne šole; 11.30 Nasveti, paberkovanja, zanimivosti; 12.00 »Pod Matjurjan«, posebnosti in omika Nadiških dočin; 12.30 Melodije iz vsepovsod; 13.00 Poročila; 13.20 Naši zbori; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Otroško okence: Odprimo knjigo pravljic; 14.30 Roman v nadaljevanjih — Miguel Cervantes de Saavedra: »Veleumni plemič don Kihot iz Manče«; 15.00 Glasbeni popoldan za mladino; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba: Mladi izvajalci; Narodnostni trenutek Slovencev v Italiji; Kulturne rubrike naših časopisov; Slavni pevci; 19.00 Poročila.

■ ČETRTEK, 10. aprila, ob: 7.00 Poročila; Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Jutranji almanah; 9.00 Glasbena matineja; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.45 Oddaja za drugo stopnjo osnovne šole; 11.30 Nasveti, paberkovanja, zanimivosti; 12.00 Mikrofon v razredu; 12.40 Jugoslovanski pevci; 13.00 Poročila; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Otroško okence: »Tomi na obisku«; 14.45 Odmevi iz Srbije; 15.00 Glasbeni popoldan za mladino; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba: Skladbe slovenskih avtorjev; Kulturni dogodki; Četrtekova srečanja; 19.00 Poročila.

■ PETEK, 11. aprila, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Jutranji almanah; 9.00 Glasbena matineja; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 11.00 Oddaja za srednjo šolo; 11.30 Nasveti, paberkovanja, zanimivosti; 12.00 Na goriškem valu; 12.30 Glasbena panorama; 13.00 Poročila; 13.20 Zborovska glasba; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Otroško okence: »Kje je napaka«; 14.30 Roman v nadaljevanjih — Miguel Cervantes de Saavedra: »Veleumni plemič don Kihot iz Manče«; 15.00 Glasbeni popoldan za mladino; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba: Poslušajmo film; Problemi slovenskega jezika; 19.00 Poročila.

■ SOBOTA, 12. aprila, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Jutranji almanah; 9.00 Glasbena matineja; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Radijski koncert; 11.30 Nasveti, paberkovanja, zanimivosti; 12.00 »Nas anu zutra — danes in jutri«, oddaja o Reziji; 13.00 Poročila; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Iz zakladnice slovenske mladinske literature; 14.30 Glasbeni popoldan za mladino; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 V našem prostoru: Mi in glasba; Na goriškem valu; 18.45 Vera in naš čas; 19.00 Poročila.

Izdajatelj: Zadruga z o. z. »Novi list« ■ Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157 ■ Odgovorni urednik: Drago Legiša ■ Tiska tiskarna Graphart, Trst - ulica Rossetti 14 - tel. 772151

KNUT HAMSUN

POTEPUHI

OOOO Poslovenil Oton Župančič OOOOOOOOO 91 OOOOO

»Ob letu? Ne, s tem, kar sta zdaj obdelala, ne moreta krmiti treh krav in še konja.«

»To ne,« sta rekla oba.

»Ali,« je nadaljeval Avgust, »konja morata imeti!« S to besedo je odšel.

Avgust je še ves gorel za delo, in to se je prijelo tudi drugih, zaliv se je spet prenovil, in Ezrovo novoselje mu je bilo pri srcu. Šel je k Edevartu in rekel, da mora Ezra k letu dobiti konja.

»No, konja mora dobiti, kajpa, mora ga.«

Da. In zdaj naj primeta Avgust in Edevart vsak svojo lopato in prekopljeta na barju prav toliko zemlje, kolikor je je treba konju za krmo. Razumeš?

Edevart je okleval. Joakim je stopil zraven in poslušal z zanimanjem ta načrt, Edevart pa je okleval, okorni fant, ki je začel že malo trebuha rediti.

»Saj nisi pokveka,« je rekel Avgust. »Kakor si pripovedoval, si pokosil eno noč ves Doppen. Ezra ima penozov, da si kupi travnega semena, naj redi eno kravo zate, Joakim, pa bo imel gnoja za novino, saj ti je mreža zadosti vrgla, da si lahko kupiš konja, jeli da? Ampak tega konja si boste izposojali tukaj, da vam bo zvažal blago. Razumeta? Tukaj je lepota!«

Da, oba tovariša sta se vrgla na barje, bila sta kakor blazna na delo, ko sta se zagnala, delala sta s silo namesto s potrpljenjem, zapravljala sta svojo moč, pa je bilo tudi pravo čudo, kar sta izvršila v enem dnevu. Sam Ezra ni mogel drugega, nego da je hodil z motiko za njima in tolkel brazde za obema viračema, in Hosea jim je morala ves dan kuhati, toliko so poklepali. To je bil najveselejši čas, ki ga je Ezra doslej doživel na svojem barju in najveselejši trenutek je bil zjutraj, ko je Edevart kričal, kako ga boli hrbet, preden se je z delom zopet razgibal.

Pomikalo se je na jesen in tovariša sta se klatila po srenji in nista zaslužila ni beliča. Ali je bilo to življenje za možake, kakršna sta bila ona! Oba je grizlo. Pavlina je stala za svojim pultom in prodajala blago, ni bilo sile, dokler so imeli

ribiči denarja in so ga tukaj poganjali, saj navsezadnje se je le ves stekel v štacuno. Pa kaj je to pomagalo tovarišema? Nič.

Edevart je moral biti po imenu še zdaj udeležen pri Pavlinovi trgovini, toda po njegovem se ga to ni prav nič tikalo in neprestano je govoril: »Zastran mene stori, kar hočeš!« Avgust zopet je bil tudi mož, ki ni za nobeno delo sprejemal plačila. »Jaz tega ne potrebujem,« je govoril in je bil ponosen.

In vendar sta tega oba potrebovala. Mnogo let sta se potikala po svetu kot svobodna dečka, ta streha jima je odrekla zavetje in našla sta si novo streho, ki jima je zopet odrekla. Zdaj stojita tu. Edevartu je hujša predla: Ofotec je odrinil iz zaliva in mu ni plačal starega posojila, pri Knoffovih na Fosenlandu je bil več dolžan, nego je bil vreden, in zdaj so nazadnje res prišli in zahtevali ostanek za Martinovo kravo, za katero je bil Edevart porok. To ne bi bilo moglo priti neugodnejše; ali moral je odgovoriti slu: Seveda! in se delati neprizadetega. Počakaj trenutek! je moral reči.

Prijel je Avgusta, in rešetala sta to vprašanje: »Sla napoti kar v štacuno,« je menil Avgust, »napiši listek!« — Kako to, ali naj napiše listek za svojo lastno štacuno? Vendar je napisal listek, nekako pobotnico od samega sebe: »Prejel iz trgovine v gotovini in blagu ta in ta znesek Edevart Andreassen.« —

Če bi mu prišlo sedaj še kaj navzkrižno ne bi mogel več prenesti. »Tako si potrta,« je rekel Avgust. »Najrajši bi se v zemljo vdrl,« je odgovoril Edevart. Vrtal je in vrtal, zima je bila pred pragom, nekako ni prav mogel še enkrat od kraja začeti in iti na Lofote, kaj naj torej stori? Zopet s culo po svetu? To ga ne bi strašilo, ali bilo bi silno sramotno za trgovca s štacuno. Vrtal je in vrtal. Avgustu je rekel: »Mogel bi začeti spet krošnjariti, hoditi s culo, pa sam ne vem, kako naj pridem odtod. Nimam blaga.«

Avgust je odgovoril: »Jaz sem prav tako mislil. Blago? Vzemi svoje stare reči in blago za obleko iz štacune in naju opremi oba.«

Pri Založništvu tržaškega tiska je izšla

Monografija o Avgustu Černigoju

Zajetna knjiga vsebuje veliko črnbelih in barvnih fotografij, ki ponazorujejo umetniško pot tega našega nekonformističnega in plodovitega slikarja. Občudovali boste lahko Černigojeva prva konstruktivistična dela in njegovo prehajanje iz ene umetniške izpovedi v drugo.

Monografijo o Avgustu Černigoju dopolnjuje študija Petra Krečiča, ki v sproščnem in dostopnem slogu vrednoti slikarjevo sporočilo ter dokončno osvetljuje Černigojev delež pri razvoju slovenskega slikarstva nasploh.

Knjigo dobite v TRŽASKI KNJIGARNI, Ul. sv. Frančiška 20.